МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ ТА СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ

Кафедра інформаційних систем в управлінні та обліку

Андрій Миколайович Куций

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему:

ОБЛІК ТА КОНТРОЛЬ МАТЕРІАЛЬНО-ВИРОБНИЧИХ РЕСУРСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Спеціальність 071 "Облік і оподаткування"

Науковий керівник
д.е.н. проф. Олена ЛАГОВСЬКА
_____
(підпис)

Рецензент
к.е.н., доц. Ірина ПОЛІЩУК
_____
(підпис)

Завідувач кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку
д.е.н., проф. Сергій ЛЕГЕНЧУК
_____
(підпис)

Житомир
2024 р.

ЗМІСТ

ВСТУП 4

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ТА ЇХ ОБЛІКОВОГО ВІДОБРАЖЕННЯ 7

1.1. Сутність капітальних інвестицій 7

1.2. Значення бухгалтерського обліку в процесі прийняття рішень про капіталовкладення 15

1.3. Аналіз ринку капітальних інвестицій в Україні 23

Висновки до розділу 1 31

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ 33

2.1 Організація обліку капітальних інвестицій 33

2.2. Бухгалтерський облік капітальних інвестицій у будівництво та придбання основних засобів 42

2.3. Бухгалтерський облік капітальних витрат на ремонти та модернізацію 50

Висновки до розділу 2 58

РОЗДІЛ 3. ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ БУДІВНИЦТВА ТА ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ 60

3.1. Джерела фінансування будівництва та роль держави у стимулюванні капітальних інвестицій 60

3.2. Особливості обліку будівельно-монтажних робіт як елемента капітальних інвестицій 67

3.3. Методи проведення оцінки капітальних інвестицій 75

Висновки до розділу 3 84

РОЗДІЛ 4. МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ОСВІТИ ЯК ОСНОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ 86

4.1. Роль Міжнародної ради стандартів бухгалтерської освіти у формуванні професії бухгалтера. 86

4.2. Результати навчання в галузі бухгалтерської освіти: визначення та важливість 93

Висновки до розділу 4 101

ВИСНОВКИ 103

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 106

ВСТУП

Капітальні інвестиції є фундаментальним елементом розвитку підприємств та економіки в цілому. Вони забезпечують модернізацію виробничих потужностей, освоєння нових технологій, підвищення конкурентоспроможності та створення нових робочих місць. У сучасних умовах глобалізації та посилення конкуренції особливе значення набуває прозоре та ефективне облікове відображення капітальних інвестицій, що дозволяє не лише забезпечити довіру до фінансової звітності, але й приймати обґрунтовані управлінські рішення. Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю гармонізації національних стандартів бухгалтерського обліку з міжнародними стандартами, що забезпечить уніфікацію облікових підходів та підвищить інвестиційну привабливість підприємств. Складність формування первісної вартості активів, недоліки документального оформлення операцій із капітальними інвестиціями та відмінності у підходах до обліку у П(С)БО та МСФЗ потребують глибокого аналізу та впровадження сучасних рішень.

У дослідженні розглядаються як теоретичні аспекти капітальних інвестицій, так і практичні підходи до їх облікового відображення, документального оформлення, а також джерела фінансування будівельно-монтажних робіт. Особлива увага приділена впливу державної підтримки на стимулювання інвестиційної діяльності в будівельній галузі та інтеграції міжнародних стандартів бухгалтерської освіти для підвищення професійної компетентності фахівців.

Питання обліку та аналізу інвестиційної діяльності в умовах ринкової економіки як в Україні, так і за її межами, досліджували багато відомих вітчизняних та зарубіжних науковців. Значний внесок у розвиток цієї тематики зробили зарубіжні дослідники, зокрема Бернс В., Хавранек П., Бірман Г., Шмідт С., Велш Г.А., Нідлз Б., Шорт Д.Г., Хендріксен Е.С. та Ван Бреди М.Ф. Серед вітчизняних науковців, які висвітлюють проблеми вдосконалення обліково-аналітичної системи капітальних та фінансових інвестицій, слід

відзначити роботи Бондаря М.І., Задорожного З.В., Кірейцева Г.Г., Крупки Я.Д., Пересади А.А. та інших.

Метою дослідження є обґрунтування теоретичних положень і розробка практичних рекомендацій щодо організації та ведення бухгалтерського обліку капітальних інвестицій.

Для досягнення мети були поставлені такі завдання:

визначити сутність капітальних інвестицій та їх роль у розвитку підприємств;

- дослідити класифікацію капітальних інвестицій за основними ознаками;
- проаналізувати відмінності у підходах до обліку капітальних інвестицій у П(С)БО та МСФЗ;
- вивчити особливості формування первісної вартості активів у контексті капітальних інвестицій;
- дослідити організацію обліку капітальних інвестицій, включаючи документальне оформлення операцій;
- визначити специфіку обліку будівельно-монтажних робіт залежно від способу їх виконання;
- проаналізувати джерела фінансування капітальних інвестицій, зокрема власні кошти, позикові ресурси та бюджетне фінансування;
- оцінити вплив державної підтримки та публічно-приватного партнерства на розвиток будівельної галузі;
- вивчити роль міжнародних стандартів бухгалтерської освіти у формуванні професійної компетентності бухгалтерів;
- запропонувати рекомендації щодо вдосконалення обліку капітальних інвестицій у контексті гармонізації національних стандартів із міжнародними.

Об'єктом дослідження є процес організаційного та методичного забезпечення ведення бухгалтерського обліку капітальних інвестицій.

Предметом дослідження є теоретичні, методологічні й організаційні аспекти організації та ведення бухгалтерського обліку капітальних інвестицій.

Інформаційною базою дослідження є Закони України, публікації та статистичні дані міжнародних дослідницьких асоціацій, джерела літературних фондів бібліотеки Інституту світової економіки і міжнародних відносин НАН України та Інституту стратегічних досліджень, теоретичні напрацювання вітчизняної та світової бухгалтерської думки, роботи відомих вчених – бухгалтерів з питань дослідження теоретичних та практичних аспектів бухгалтерського обліку та аналізу, монографії, дисертації, публікації та наукова література з вищезазначеного напрямку.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети та вирішення завдань дослідження використані наступні загальнонаукові і спеціальні методи: історико-хронологічний аналіз; логічне узагальнення; систематизації; наукової абстракції і системного аналізу; аналіз динамічних рядів та факторний аналіз; логічний та структурний аналіз.

Магістерська робота є самостійно виконаним науковим дослідженням. Всі розробки та пропозиції, що містяться в роботі, належать особисто автору.

Магістерська робота складається із вступу, чотирьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел. Основний зміст викладено на 103 сторінках друкованого тексту. Магістерська робота містить 7 таблиць, 5 рисунків. Список використаних джерел нараховує 54 найменування і розміщений на 6 сторінках.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ТА ЇХ ОБЛІКОВОГО ВІДОБРАЖЕННЯ

1.1. Сутність капітальних інвестицій

Капітальні інвестиції відіграють ключову роль у забезпеченні стабільного функціонування та розвитку підприємств, оскільки вони спрямовані на створення, модернізацію або відновлення основних засобів та інших необоротних активів. На сучасному етапі розвитку економіки України питання обліку капітальних інвестицій набувають особливої актуальності через наявність розбіжностей у їхньому визначенні та підходах до організації облікового процесу.

Законодавче трактування категорії «капітальні інвестиції» відображено у кількох нормативно-правових актах. Зокрема, у Законі України «Про інвестиційну діяльність» зазначено, що капітальні інвестиції спрямовані на відтворення основних фондів та приріст матеріально-виробничих запасів [13]. У Податковому кодексі України капітальні інвестиції визначаються як господарські операції, що передбачають придбання основних засобів, нематеріальних активів або інших об’єктів нерухомої власності, які підлягають амортизації [33]. Інший підхід представлений у Постанові Кабінету Міністрів України, де під капітальними інвестиціями розуміють витрати на створення або придбання необоротних активів, включаючи авансові платежі для фінансування капітального будівництва [35].

Аналіз нормативно-правових актів свідчить про певні відмінності у трактуванні сутності капітальних інвестицій. Наприклад, у Наказі № 494 Державного комітету статистики України під капітальними інвестиціями розуміються витрати на придбання або створення матеріальних та

нематеріальних активів із тривалим терміном експлуатації [27]. Таким чином, об’єкти капітальних інвестицій включають як матеріальні (основні засоби, довгострокові біологічні активи), так і нематеріальні активи, а також незавершене капітальне будівництво, інновації та інші довгострокові ресурси.

Узагальнюючи різні підходи, можна визначити капітальні інвестиції як сукупність витрат підприємства, спрямованих на придбання, виготовлення, розширення, модернізацію чи реконструкцію основних засобів і нематеріальних активів, що мають на меті отримання економічної вигоди в майбутньому [28].

Водночас у науковій літературі існує дискусія щодо співвідношення категорій «капітальні інвестиції» та «капітальні вкладення». Одні дослідники розглядають ці поняття як тотожні, тоді як інші наголошують на тому, що капітальні інвестиції мають ширший зміст і охоплюють витрати не лише на створення, але й на вдосконалення довгострокових активів підприємства [26,1].

Формування первісної вартості активів є важливим аспектом обліку капітальних інвестицій, який впливає на їх відображення у фінансовій звітності. Проблеми виникають через відмінності у підходах національних стандартів бухгалтерського обліку (П(С)БО) та міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ). Різний підхід до включення витрат у первісну вартість активів може призводити до невідповідностей у фінансовій інформації.

Інвестиції та інвестиційна діяльність мають ключове значення для економічного розвитку, оскільки вони є основою для оновлення та розширення матеріально-технічної бази підприємств, впровадження нових технологій і збільшення обсягів виробництва. Інвестиційна діяльність впливає не лише на економічні показники, але й на соціальні та екологічні перетворення, що сприяє розвитку суспільства в цілому [48; 44].

У сучасній економічній теорії інвестиції визначаються як процес вкладення капіталу з метою його наступного збільшення. Закон України «Про

інвестиційну діяльність» трактує інвестиції як усі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об’єкти підприємницької чи іншої діяльності, у результаті якої створюється прибуток або досягається соціальний чи екологічний ефект [40]. До таких цінностей належать грошові кошти, цільові банківські вклади, акції, нерухомість, майнові права, результати інтелектуальної діяльності, технічні знання, права користування ресурсами тощо [43].

Попри широку нормативну базу, визначення інвестицій у законодавстві має певні недоліки. Зокрема, словосполучення «інші види діяльності» є недостатньо конкретним, що може призводити до неоднозначного трактування. Крім того, ототожнення прибутку та доходу є помилковим, оскільки ці поняття мають різний економічний зміст [49]. Це підкреслює необхідність уточнення правової дефініції для забезпечення однозначності у практичному застосуванні.

У науковій літературі поняття «інвестиції» трактується по-різному. З одного боку, це довгострокові вкладення ресурсів із метою отримання прибутку, з іншого – це виробничий процес, що передбачає створення виробничих потужностей та найм робочої сили [43]. Незважаючи на різноманітність підходів, спільним є акцент на цільове спрямування інвестицій для забезпечення економічного та соціального розвитку.

Інвестиції характеризуються динамізмом, що визначає їхню природу як процесу, який має тимчасову тривалість і передбачає низку перетворень. Ці перетворення включають три основні стадії: ресурси (цінності) – вкладення (витрати) – дохід (ефект). Практична реалізація таких перетворень визначається як інвестиційна діяльність [49].

Інвестиційна діяльність поділяється на три ключові етапи, кожен із яких має свою специфіку та мету:

1. Перетворення ресурсів у вкладення (інвестування). На цьому етапі ресурси, такі як фінансові кошти, матеріальні чи нематеріальні активи, трансформуються у витрати, що спрямовуються на створення чи придбання

об’єктів інвестиційної діяльності. Цей етап є фундаментальним для запуску інвестиційного процесу, оскільки саме тут формується основа для подальшого приросту вартості.

2. Вкладення – приріст капітальних вартостей. Даний етап характеризується трансформацією вкладених ресурсів у нову споживчу вартість. Це може бути створення нового основного засобу, розробка інноваційного продукту чи збільшення виробничих потужностей. Результатом цього етапу є капіталізація інвестицій у матеріальні чи нематеріальні активи.

3. Приріст капітальних вартостей – вигоди. Завершальний етап інвестиційної діяльності, на якому реалізується головна мета – отримання доходу чи інших вигод. Вигоди можуть включати фінансовий прибуток, соціальний чи екологічний ефект, залежно від цілей інвестиційного проекту.

Без досягнення доходу чи вигоди інвестиції втрачають свій економічний сенс, що підкреслює важливість комплексного підходу до планування та реалізації інвестиційної діяльності.

Економічну сутність інвестицій можна розглядати з різних точок зору, що дозволяє виділити їх багатогранність та складність. Інвестиції є не лише вкладенням ресурсів, а й процесом створення доданої вартості через трансформацію матеріальних і нематеріальних активів у корисний продукт або послугу.

У міжнародних стандартах фінансової звітності (МСФЗ), зокрема в МСБО 16 «Основні засоби», більшість витрат, пов’язаних із підготовкою активу до використання, інтегруються до первісної вартості. Це включає витрати на транспортування, монтаж, підготовку земельної ділянки, демонтаж старих споруд і навіть майбутні витрати на виведення з експлуатації. Такий підхід забезпечує повне відображення вартості активу в балансі, що дозволяє користувачам фінансової звітності отримати реалістичну оцінку активу.

У національних стандартах (П(С)БО 7 «Основні засоби»), навпаки, деякі витрати можуть не включатися до первісної вартості, а відображатися як операційні витрати звітного періоду. Наприклад, витрати на підготовку

земельної ділянки часто не капіталізуються, а враховуються окремо залежно від їхнього характеру. Це створює ситуацію, коли загальна вартість активу в звітності за П(С)БО може бути нижчою, ніж за МСФЗ, що впливає на показники амортизації та фінансовий результат підприємства.

Таблиця 1.1. Порівняльна таблиця первісної вартості активів за МСБО 16 та П(С)БО 7

Вид витрат	МСБО 16 (Міжнародні стандарти)	П(С)БО 7 (Національні стандарти)
Витрати на придбання	Включає ціну придбання, мито, податки, що не повертаються.	Включає аналогічно до МСБО.
Витрати на транспортування	Включає доставку активу до місця використання та страхування під час транспортування.	Ураховуються лише за умови прямого зв'язку з придбанням активу.
Витрати на монтаж і встановлення	Включає налаштування, підготовку до роботи, випробування активу.	Не деталізовано в окрему категорію, частково може включатись у первісну вартість.
Витрати на підготовку земельної ділянки	Включає очистку території, демонтаж старих споруд, планування, підготовку до будівництва.	Можуть враховуватися як окремі операційні витрати або капіталізуватися залежно від специфіки проекту.
Витрати на демонтаж і виведення з експлуатації	Включає майбутні витрати на демонтаж і утилізацію активу, якщо це передбачено договором або законодавством.	Не передбачено капіталізації таких витрат.

У МСБО 16 передбачено капіталізацію витрат на демонтаж і утилізацію активу. Це означає, що:

- Майбутні витрати на демонтаж, передбачені договором або законодавством, визнаються як зобов'язання підприємства.
- Сума такого зобов'язання включається до первісної вартості активу і амортизується протягом терміну його корисного використання.

У П(С)БО немає обов'язкової вимоги щодо капіталізації витрат на демонтаж. Ці витрати можуть враховуватися як операційні витрати в момент їх виникнення, а не включатися до первісної вартості активу. Такий підхід

створює розбіжності у відображенні фінансових зобов'язань, занижуючи первісну вартість активів і змінюючи фінансові результати.

Національні стандарти, зокрема П(С)БО 7, не містять детальних вказівок щодо обліку специфічних витрат, таких як:

- Витрати на підготовку земельної ділянки (очистка території, демонтаж старих споруд, підготовка до будівництва).
- Майбутні витрати на демонтаж або утилізацію активу.

Це змушує бухгалтерів використовувати професійне судження, яке може бути суб'єктивним і відрізнятися між підприємствами. У МСФЗ, навпаки, існують чіткі інструкції щодо включення таких витрат до первісної вартості. Відсутність єдиних правил у П(С)БО може призводити до непорівнянності фінансових звітів, особливо для підприємств, які ведуть діяльність на міжнародних ринках.

Через розбіжності в обліку витрат, пов'язаних із формуванням первісної вартості активів, звіти підприємств за МСФЗ і П(С)БО можуть суттєво відрізнятися. Це ускладнює порівняння фінансових показників як між підприємствами, так і в межах однієї компанії при переході на міжнародні стандарти. Заниження первісної вартості активів у П(С)БО може впливати на розрахунок амортизації, яка є базою для оподаткування. У МСФЗ, навпаки, включення більшої кількості витрат до вартості активу призводить до підвищення амортизаційних відрахувань. Включення до первісної вартості витрат на демонтаж, транспортування і підготовку активів у МСФЗ підвищує прозорість фінансової звітності, дозволяючи інвесторам і кредиторам отримати точнішу інформацію про реальні витрати підприємства.

Розбіжності у підходах до формування первісної вартості активів між МСФЗ і П(С)БО створюють проблеми для підприємств, особливо тих, які працюють на міжнародних ринках. Для гармонізації обліку необхідне вдосконалення національних стандартів, зокрема включення детальних інструкцій щодо капіталізації витрат і формування первісної вартості активів.

Це сприятиме підвищенню порівнянності фінансової звітності та забезпеченню прозорості для всіх зацікавлених сторін.

Розбіжності у підходах до формування первісної вартості активів за міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ) та національними стандартами бухгалтерського обліку (П(С)БО) створюють низку проблем для підприємств. Ці розбіжності стосуються методології визнання витрат, що впливає на точність, прозорість і порівнянність фінансової звітності.

Різниця у трактуванні первісної вартості активів призводить до суттєвих відмінностей у фінансовій звітності підприємств, які працюють за П(С)БО та МСФЗ. Відмінності в оцінці активів. За МСФЗ до первісної вартості включаються додаткові витрати, такі як демонтаж, транспортування, підготовка земельної ділянки тощо. У П(С)БО ці витрати можуть визнаватися як окремі операційні витрати. Це призводить до різних оцінок вартості одного й того ж активу. Вплив на показники фінансової стійкості. Активи, недооцінені за П(С)БО через невключення певних витрат до первісної вартості, впливають на розрахунок показників, таких як коефіцієнт забезпеченості основними засобами, амортизаційне навантаження та рівень інвестиційної привабливості.

Труднощі у міжнародних компаній. Підприємства, які складають звітність за двома стандартами, можуть мати різні фінансові результати залежно від застосованої методології. Це створює плутанину серед інвесторів та інших зацікавлених сторін.

Визнання витрат на формування первісної вартості активів у різних стандартах ускладнює процес аудиту. Аудиторам потрібно ретельно перевіряти, чи всі витрати, передбачені стандартами, включені до первісної вартості активів. Це особливо складно для підприємств, які працюють за змішаними стандартами. У П(С)БО багато витрат враховуються на розсуд бухгалтера, тоді як у МСФЗ є чіткіші вказівки. Це ускладнює об’єктивність аудиторської оцінки, особливо для міжнародних корпорацій. Підприємства можуть не відповідати вимогам МСФЗ, якщо вони не врахували всі витрати,

передбачені стандартами. Це може стати причиною коригувань і повторних перевірок.

Якщо підприємство не включає певні витрати до первісної вартості активів, це може призводити до їх недооцінки, що має низку наслідків. Наприклад, невключення витрат на демонтаж, підготовку земельної ділянки чи транспортування активу може суттєво знизити вартість активу на балансі.

Амортизація розраховується на основі первісної вартості активу. Занижена вартість призводить до недооцінки амортизаційних витрат, що впливає на фінансовий результат підприємства.

Недооцінені активи зменшують інвестиційну привабливість підприємства, оскільки його баланс може виглядати менш стабільним або недостатньо капіталізованим. У разі продажу чи переоцінки активів, недооцінені активи можуть створити суттєві труднощі, зокрема ризики втрати вигоди або необхідність виправлення фінансової звітності.

Національні стандарти (П(С)БО) слід наблизити до вимог МСФЗ, включивши деталізовані вказівки щодо формування первісної вартості активів. Підвищення кваліфікації фахівців дозволить зменшити суб'єктивність у прийнятті рішень та забезпечити точне дотримання стандартів. Єдина методологія для міжнародних компаній. Для підприємств, які працюють за обома стандартами, слід розробити внутрішні політики обліку, що забезпечують узгодженість підходів.

Розбіжності у підходах до формування первісної вартості активів між МСФЗ і П(С)БО впливають на прозорість, точність та порівнянність фінансової звітності. Усунення цих проблем шляхом гармонізації стандартів та запровадження чітких методологічних вказівок сприятиме підвищенню довіри до фінансової інформації та полегшить управління капітальними інвестиціями.

Капітальні інвестиції є важливим елементом економічної діяльності, оскільки вони забезпечують підприємства необхідними ресурсами для їх довгострокового розвитку та підвищення конкурентоспроможності. Подальше

удосконалення нормативно-правового регулювання цієї категорії та її трактування у системі бухгалтерського обліку сприятиме підвищенню прозорості фінансової звітності та ефективності управлінських рішень.

1.2. Значення бухгалтерського обліку в процесі прийняття рішень про капіталовкладення

Бухгалтерський облік служить невід'ємною основою в процесі прийняття рішень про капітальні інвестиції, що лежить в основі оцінки, планування та моніторингу фінансових зобов'язань. У контексті будівельної галузі, яка характеризується високою капіталомісткістю, тривалими термінами та значним фінансовим ризиком, надійна система організації та ведення бухгалтерського обліку є незамінною для забезпечення ефективності інвестиційних рішень.

Ось скоригований текст з використанням реальних посилань із завантаженого вами документа:

Дослідження, присвячені інвестиціям, відзначаються багатогранністю, охоплюючи аспекти економічного розвитку, фінансового забезпечення, управління ресурсами та їх впливу на виробничі процеси. Інвестиції розглядаються як основа розширеного відтворення, що забезпечує зміцнення матеріально-технічної бази підприємств, впровадження інновацій та підвищення ефективності виробництва. Завдяки цьому зростає продуктивність праці, якість продукції, а також рентабельність підприємств, що, у свою чергу, сприяє покращенню їх фінансового стану [7].

Економічна сутність інвестицій полягає у використанні додаткового суспільного продукту для розвитку продуктивних сил. Джерелами інвестицій є фонди накопичення, які спрямовуються на розвиток виробничих потужностей, та фонди заміщення, що забезпечують оновлення зношених

активів [30]. У науковій літературі інвестиції визначаються як вкладення капіталу з метою отримання доходу або соціального ефекту, включаючи реальні (матеріальні активи), фінансові (цінні папери) та нематеріальні (інтелектуальна власність) інвестиції [7].

Інвестиційна діяльність є невід'ємною частиною процесу відтворення, забезпечуючи зв'язок між стадіями кругообігу виробничого капіталу. У цьому контексті важливо розмежовувати поняття «інвестиції» та «капітальні вкладення». Останні зазвичай відносять до витрат на створення або модернізацію основних фондів, тоді як інвестиції охоплюють ширший спектр вкладень, включаючи фінансування оборотних засобів та нематеріальних активів [15].

Водночас спостерігаються значні проблеми в нормативно-правовому регулюванні інвестиційної діяльності. У міжнародних стандартах бухгалтерського обліку відсутнє поняття «капітальні інвестиції», тоді як у вітчизняних нормативних актах цей термін є загальновживаним і має чітке визначення. Зокрема, в Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку П(С)БО 7 «Основні засоби» капітальні інвестиції трактуються як витрати на створення, модернізацію чи придбання необоротних активів.

Дослідження акцентують увагу на значенні інвестицій для створення сприятливого інвестиційного клімату, мобілізації ресурсів та забезпечення ефективного функціонування виробничої сфери. Інвестиції є рушійною силою економічного розвитку, створюючи базу для довгострокового зростання підприємств та суспільства загалом [15].

Інвестиційна діяльність у будівельній галузі відіграє ключову роль у забезпеченні економічного розвитку, сприяючи створенню та оновленню матеріально-технічної бази, що є основою для реалізації інфраструктурних і виробничих проектів. Вона охоплює процеси планування, залучення, використання та управління фінансовими ресурсами, спрямованими на створення нових або модернізацію існуючих об'єктів будівництва.

Будівельна галузь належить до капіталомістких секторів економіки, тому її розвиток тісно пов’язаний із обсягами капітальних інвестицій. Інвестиції в цій галузі включають витрати на проєктування, будівництво, реконструкцію, модернізацію, придбання будівельної техніки, а також на інноваційні розробки. Основною метою таких інвестицій є створення об’єктів нерухомості, які забезпечуватимуть економічну вигоду або соціальний ефект у довгостроковій перспективі.

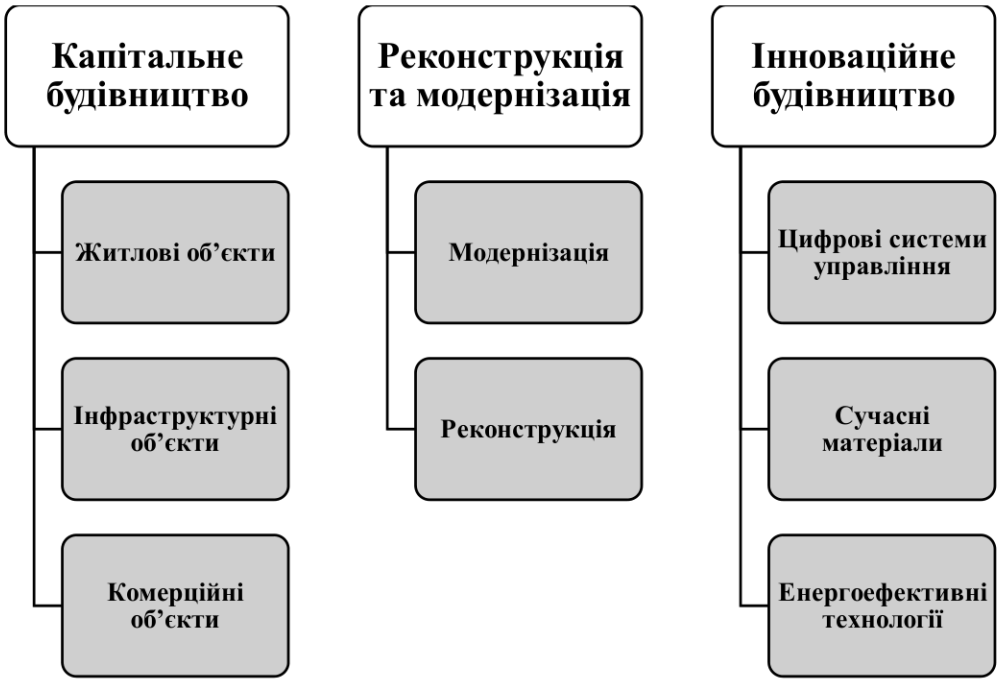


Рис. 1.1. Основні напрями інвестиційної діяльності в будівельній галузі

Інвестиційна діяльність у будівельній галузі охоплює різноманітні напрями, кожен із яких має свої особливості, мету та вимоги до ресурсів. До основних напрямів відносять капітальне будівництво, реконструкцію та модернізацію, а також інноваційне будівництво (рис. 1.1).

Капітальне будівництво є ключовим напрямом інвестиційної діяльності, що спрямоване на створення нових об’єктів нерухомості. Цей процес передбачає будівництво житлових, комерційних, промислових або інфраструктурних об’єктів.

- Житлові об’єкти – зведення багатоповерхових житлових будинків, котеджів або житлових комплексів із забезпеченням сучасних стандартів комфорту.
- Комерційні об’єкти – будівництво офісних центрів, торговельно-розважальних комплексів, готелів та інших споруд, які генерують прибуток через оренду чи продаж.
- Інфраструктурні об’єкти: Реалізація проектів дорожнього будівництва, мостів, залізничних станцій, аеропортів, що мають стратегічне значення для регіонального та національного розвитку.

Капітальне будівництво відрізняється високими вимогами до обсягів інвестицій, якісного планування, контролю витрат і тривалості реалізації проектів. Його кінцевою метою є створення об’єктів, здатних забезпечити тривалу економічну вигоду або соціальний ефект.

Реконструкція та модернізація є важливими напрямами, що дозволяють вдосконалювати існуючі будівлі та споруди з метою їх адаптації до сучасних потреб або зміни функціонального призначення.

- Реконструкція – зазвичай передбачає значні зміни конструктивних елементів будівлі, такі як надбудова нових поверхів, змінення планувальних рішень, заміна інженерних систем. Основна мета – підвищення функціональності або розширення можливостей використання об’єкта.
- Модернізація – зосереджується на оновленні технічного оснащення будівлі, впровадженні сучасних технологій або матеріалів. Приклади включають встановлення енергоефективного обладнання, заміну застарілих інженерних мереж чи оновлення фасаду.

Цей напрям забезпечує подовження терміну експлуатації об’єктів, підвищення їх економічної привабливості та відповідність сучасним стандартам екологічності та безпеки.

Інноваційне будівництво є сучасним напрямом інвестиційної діяльності, що базується на використанні новітніх технологій і матеріалів. Воно

спрямоване на підвищення ефективності будівельних процесів, зниження експлуатаційних витрат та мінімізацію впливу на довкілля.

- Енергоефективні технології – включають впровадження систем сонячної енергетики, теплових насосів, енергоощадного освітлення, а також використання будівельних матеріалів із високими теплоізоляційними властивостями.
- Сучасні матеріали – використання легких, екологічно чистих і довговічних матеріалів, таких як композити, нано-бетон або модифіковані полімери, що забезпечують високу якість та швидкість будівництва.
- Цифрові системи управління – застосування BIM (Building Information Modeling) дозволяє моделювати та координувати всі етапи будівництва в цифровому середовищі, що значно зменшує ризики помилок і підвищує точність планування.

Інноваційне будівництво відповідає глобальним трендам сталого розвитку, сприяючи створенню об’єктів, які відповідають сучасним екологічним, економічним і соціальним вимогам.

Одним із основних вкладів бухгалтерського обліку в прийняття рішень про капітальні інвестиції є його здатність забезпечити комплексну основу для фінансового аналізу. Система бухгалтерського обліку пропонує кількісні дані, які дають змогу критично оцінити потенційні інвестиційні можливості. Такі методи, як обчислення чистої теперішньої вартості (NPV), внутрішньої норми прибутку (IRR) і періоду окупності, залежать від точності та надійності фінансових записів. Вказані показники дозволяють особам, які приймають рішення, оцінювати життєздатність проектів шляхом прогнозування грошових потоків, оцінки прибутковості та визначення потенційних фінансових ризиків.

Облік витрат відіграє ключову роль у визначенні як прямих, так і непрямих витрат, пов’язаних із будівельними проектами. Забезпечуючи точне представлення фінансових вимог, облік витрат полегшує прийняття обґрунтованих інвестиційних рішень, узгоджених із цілями організації.

Бухгалтерський облік відіграє ключову роль при підготовці та управлінні бюджетами капітальних інвестицій. У будівельних проектах, де фінансові зобов'язання часто значні, детальне складання бюджету забезпечує оптимальний розподіл ресурсів. Завдяки ретельному прогнозуванню та розподілу витрат методи бухгалтерського обліку допомагають запобігти перевиконанню бюджету та гарантують, що проекти залишаються фінансово здійсненними протягом усього життєвого циклу. Механізми бюджетного контролю, що підтримуються бухгалтерськими даними, забезпечують основу для постійного фінансового нагляду, підвищуючи стабільність та успіх проекту.

Будівельна галузь невід'ємно пов'язана з різними фінансовими ризиками, включаючи ескалацію витрат, невизначеність фінансування та нестабільність ринку. Бухгалтерський облік забезпечує структурований підхід до виявлення та оцінки цих ризиків за допомогою таких інструментів, як аналіз сценаріїв і тестування чутливості. Ці методи дозволяють стейкхолдерам моделювати фінансовий вплив невизначеності та розробляти стратегії для ефективного пом'якшення пов'язаних ризиків.

Система бухгалтерського обліку сприяє створенню фінансових резервів і плануванню на випадок непередбачених ситуацій, які необхідні для управління непередбаченими проблемами, які можуть виникнути під час будівельних проектів.

В контексті забезпечення відповідності та прозорості, дотримання нормативної бази та галузевих стандартів є критично важливим компонентом прийняття рішень про капіталовкладення через дотримання таких регламентних норм, як Положення (стандарти) бухгалтерського обліку (П(С)БО), Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) або Загальноприйняті принципи бухгалтерського обліку (GAAP). Дотримуючись суворої відповідності стандартам бухгалтерського обліку, підприємства підвищують довіру до себе та забезпечують відповідність правовим та етичним стандартам.

Прозорість фінансової звітності, наріжний камінь бухгалтерського обліку, зміцнює довіру між стейкхолдерами, включаючи інвесторів, кредиторів і регуляторні органи. Точне та прозоре розкриття фінансової інформації забезпечує стейкхолдерам впевненість, необхідну для підтримки та участі в капітальних інвестиційних ініціативах.

Разом з тим, технологічні інновації змінили практику ведення бухгалтерського обліку, підвищивши їх актуальність і застосування в процесі прийняття рішень про капіталовкладення. Системи корпоративного планування ресурсів (ERP), штучний інтелект (AI) і технології блокчейн все частіше використовуються для підвищення точності, ефективності та доступності фінансових даних у реальному часі. Ці досягнення полегшують прийняття рішень на основі даних, пропонуючи практичну інформацію, яка є особливо важливою у капіталомістких галузях, таких як будівництво.

Для забезпечення постійного моніторингу та оцінки фінансових результатів саме дані бухгалтерського обліку є важливими. Аналіз відхилень, дозволяє підприємствам порівнювати фактичні результати з прогнозованими бюджетами, визначаючи відхилення, які можуть вимагати коригування. Завдяки постійному фінансовому контролю, дані бухгалтерського обліку гарантують, що проекти залишаються узгодженими із запланованими цілями, тим самим забезпечуючи їхню успішність реалізації.

Унікальні характеристики будівельної галузі посилюють важливість бухгалтерського обліку в прийнятті рішень про капітальні інвестиції. Завдяки високим вимогам до капіталу, складним фінансовим структурам і тривалим термінам виконання проектів галузь вимагає ретельного фінансового менеджменту. Бухгалтерський облік не тільки задовольняє ці вимоги, але й покращує процес прийняття рішень, інтегруючи економічні, екологічні та технологічні аспекти в процес фінансового планування.

Бухгалтерський облік інвестицій у будівництво має низку специфічних рис, зумовлених особливостями галузі, тривалістю реалізації проєктів та необхідністю дотримання нормативних вимог. Однією з ключових

особливостей є комплексний характер інвестиційної діяльності, що охоплює широкий спектр витрат. До таких витрат належать проєктно-вишукувальні роботи, будівельно-монтажні операції, транспортні витрати, страхування та адміністративні послуги. Це потребує чіткого розподілу витрат за етапами будівництва, об'єктами інвестування та статтями обліку.

Важливим аспектом є облік витрат на незавершене капітальне будівництво, які накопичуються на спеціальному рахунку до моменту введення об'єкта в експлуатацію. Після завершення будівництва ці витрати списуються на рахунки основних засобів. Такий підхід дозволяє відобразити реальний стан проєкту у фінансовій звітності.

Будівельні проєкти, як правило, мають тривалий цикл реалізації, що вимагає поетапного відображення витрат у різних звітних періодах. Це включає перенесення витрат, оцінку прогресу виконаних робіт і врахування змін у кошторисах чи графіках фінансування. Витрати на будівництво оцінюються за первісною вартістю, яка включає всі прямі та непрямі витрати, необхідні для створення активу, придатного до використання.

Окрему увагу в обліку приділяють витратам на фінансування. Будівельні проєкти часто фінансуються за рахунок позикових коштів, і витрати на обслуговування таких кредитів можуть капіталізуватися до моменту введення об'єкта в експлуатацію. Це вимагає точного відокремлення витрат, що підлягають капіталізації, від операційних витрат. Регулювання обліку інвестицій у будівництві здійснюється національними та міжнародними стандартами. Зокрема, П(С)БО 7 «Основні засоби» визначає порядок обліку витрат на капітальне будівництво, їх капіталізацію та відображення у звітності. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку (МСБО 16 «Витрати» та МСБО 40 «Інвестиційна нерухомість») також регулюють питання оцінки, амортизації та обліку витрат на будівельні проєкти.

Будівельні проєкти супроводжуються значними ризиками, такими як перевищення бюджету, затримки чи непередбачувані витрати. Для їх врахування у бухгалтерському обліку використовують резерви або

коригування звітності. Також важливим є відображення відносин із підрядниками, включаючи аванси, акти виконаних робіт та контроль за відповідністю витрат кошторисним даним.

Таким чином, бухгалтерський облік інвестицій будівельної галузі є складним і багатогранним процесом, що забезпечує точність відображення витрат, відповідність нормативним вимогам і формування достовірної інформації для управлінських рішень.

1.3. Аналіз ринку капітальних інвестицій в Україні

Попри масштабні виклики, спричинені війною, будівельна галузь України демонструє високу адаптивність, поступово реструктуризуючись та відновлюючи свою діяльність. Війна вплинула на всі аспекти функціонування галузі, від забезпечення логістики та матеріалів до робочої сили та інвестиційного фінансування. Однак завдяки гнучкості, інноваційним підходам та підтримці держави і міжнародних партнерів будівельний сектор продовжує працювати, сприяючи економічній стабільності.

Однією з ключових стратегій галузі стало переорієнтування діяльності у безпечні регіони країни. Значна частина будівельних проєктів була перенесена на Західну Україну, де спостерігається зростання попиту на житлову нерухомість. Паралельно забудовники адаптували свої бізнес-процеси, впроваджуючи більш гнучкі моделі роботи, включаючи цифровізацію управління проєктами та оптимізацію витрат [31].

Іншою важливою складовою реструктуризації є переосмислення пріоритетів галузі. Якщо раніше акцент робився на комерційному будівництві та масштабних житлових комплексах, то нині основна увага приділяється реалізації проєктів соціальної інфраструктури та житла для внутрішньо переміщених осіб. Державні програми, такі як “єОселя” та ініціативи з

будівництва тимчасового житла, стали важливим драйвером для підтримки активності галузі.

Завдяки міжнародній фінансовій допомозі та співпраці з донорськими організаціями Україна отримує ресурси для реалізації стратегічно важливих інфраструктурних проєктів. Наприклад, відновлення зруйнованих доріг, мостів та інших об'єктів критичної інфраструктури відбувається навіть у складних умовах. Це не лише підтримує економічну активність, але й забезпечує основи для подальшої реконструкції країни.

Важливо зазначити, що будівельна галузь активно інтегрує енергоефективні технології та інновації, спрямовані на зниження витрат і підвищення якості будівництва. Використання модульних конструкцій, альтернативних матеріалів та цифрових інструментів проектування дозволяє адаптуватися до нових умов і скоротити терміни реалізації проєктів.

Попри всі виклики, будівельна галузь залишається важливим елементом економічної системи України. Її здатність до реструктуризації та стійкість у надзвичайних умовах демонструють потенціал для подальшого розвитку та відновлення, яке стане ключовим етапом у післявоєнній реконструкції країни. Галузь продовжує працювати, забезпечуючи житлом, інфраструктурою та економічною активністю мільйони українців, навіть у найскладніші часи.

Будівельна галузь України переживає значні виклики та адаптаційні зміни, що пов'язані із соціально-економічними наслідками війни, інфляційним тиском та загальними макроекономічними труднощами. Основними тенденціями є зростання попиту на житлову нерухомість у безпечних регіонах, впровадження державних програм підтримки ринку, а також складнощі із забезпеченням кваліфікованої робочої сили та матеріальних ресурсів.

Зокрема, у 2023 році ринок нерухомості демонстрував зростання цін на житло у віддалених від зони бойових дій регіонах. Наприклад, в Івано-Франківську ціни на однокімнатні квартири зросли на 18%, у Львові – на 12% у доларовому еквіваленті. Водночас у столиці спостерігалося незначне

зниження вартості житла, що пояснюється міграційними процесами та високим рівнем конкуренції серед забудовників [31].

Державна програма «єОселя» стала важливим стимулом для відновлення попиту на ринку житлової нерухомості. Завдяки іпотечним кредитам із низькими ставками для окремих категорій населення, таких як військовослужбовці, медики та педагоги, було видано понад 2 898 кредитів на суму понад 4 мільярди гривень з моменту запуску програми. Це сприяло збільшенню кількості угод купівлі-продажу, включаючи приватні будинки та таунхауси, і стимулювало розвиток ринку в цілому [31].

Попри позитивні зрушення у житловому секторі, первинний ринок нерухомості залишається в складному стані, з низьким попитом та обмеженим інвестиційним ресурсом. Девелопери зіштовхуються з дефіцитом кваліфікованої робочої сили через мобілізацію та міграцію працівників. Зростання вартості будівельних матеріалів на 30-200% додатково ускладнює реалізацію проектів, що впливає на строки здачі об’єктів в експлуатацію та загальну вартість житла [31].

Ринок комерційної нерухомості демонструє стабільність, попри війну та економічні виклики. Вакантність офісних площ знизилася до 25%, а орендні ставки залишаються на рівні $20 за квадратний метр на місяць. Проте, попит з боку традиційних галузей, таких як фармацевтика та фінанси, є обмеженим, тоді як домінують орендарі зі сфери IT та телекомунікацій [31].

Складська нерухомість зберігає високий рівень завантаженості із мінімальною вакантністю (1,8%). Попит з боку сектору гуртової і роздрібної торгівлі залишається домінуючим, хоча нові об’єкти на ринку практично не вводяться через обмежені інвестиційні можливості [31].

Будівельна галузь України, попри численні виклики, демонструє адаптацію до сучасних умов, активно готуючись до масштабної відбудови країни. Основною проблемою залишається дефіцит робочої сили, який загострився через мобілізацію та низьку популярність будівельних професій серед молоді. Відтік кадрів за кордон, який почався після введення безвізового

режиму у 2017 році, також став вагомим фактором скорочення робочої сили. Наразі кадровий дефіцит на будмайданчиках України досягає 50% для технічних і робітничих спеціальностей, що створює значні виклики для реалізації проектів відновлення [46].

У відповідь на ці труднощі заробітні плати у будівельній сфері демонструють позитивну динаміку, стимулюючи залучення нових працівників. Ці заходи частково компенсуються активізацією участі жінок у будівництві, кількість яких за час повномасштабної війни значно зросла. У 2023 році 38% усіх працевлаштованих у галузі через Службу зайнятості становили жінки, що є істотним зростанням порівняно з 2021 роком, коли цей показник складав лише 20% [46].

Одним із важливих напрямків вирішення кадрової проблеми є популяризація STEM-спеціальностей серед молоді. Освітні проєкти, такі як STEM is FEM, залучають дівчат до вивчення урбаністики та містобудування, надаючи їм можливість розробляти проекти для відбудови громад. Наприклад, у 2023 році учасницями було створено 19 проєктів, із яких 10 вже запропоновано до втілення в громадах Охтирки, Ічні та Тростянця [46].

Міністерство освіти і науки України також впроваджує системні реформи професійної освіти. У проєкті державного бюджету на 2024 рік передбачено 500 мільйонів гривень на створення 100 навчально-практичних центрів на базі професійно-технічних закладів. Ці центри будуть оснащені сучасним обладнанням, що дозволить покращити підготовку студентів за спеціальностями, які є найбільш затребуваними для відбудови країни.

На тлі цих викликів та ініціатив галузь готується до реалізації значних відновлювальних проектів. Згідно з даними KSE Institute, в Україні понад 250 тисяч пошкоджених та зруйнованих будівель, для відновлення яких вже у 2023–2025 роках заплановано реалізацію 580 проектів [46]. Це включає як житлові, так і інфраструктурні об’єкти, що потребують суттєвого залучення фінансових і кадрових ресурсів.

Будівельна галузь України стикається зі значними викликами, що впливають на її розвиток і функціонування. Однією з головних проблем є фінансові труднощі, які обмежують можливості для реалізації нових проектів та завершення поточних будівництв, що зумовлено недостатністю фінансових ресурсів і високими кредитними ставками. Важливим фактором, який ускладнює роботу галузі, є дефіцит кваліфікованих кадрів, спричинений війною та економічною кризою. Це призводить до затримок у виконанні робіт і зниження якості реалізації проектів.

Серед інших проблем варто виділити корупційні ризики, що виникають через відсутність прозорих процедур у містобудівній сфері. Ця ситуація не лише знижує ефективність реалізації будівельних проектів, але й відлякує потенційних інвесторів. Дефіцит будівельних матеріалів, викликаний порушенням логістичних ланцюгів та зростанням цін, підвищує собівартість проектів і ускладнює їх своєчасне завершення. Крім того, процес адаптації до європейських стандартів вимагає значних зусиль і ресурсів, що створює додаткові труднощі для будівельних компаній.

Для подолання цих викликів необхідно впровадження комплексних заходів, зокрема, забезпечення державної підтримки, залучення інвестицій, підвищення прозорості управління проектами та активне впровадження інноваційних технологій. Такий підхід дозволить не лише зберегти стійкість галузі, але й створити умови для її подальшого розвитку та інтеграції у європейський будівельний простір.

Будівництво за межами об’єкта, також відоме як модульне або збірне будівництво, стає одним із ключових трендів у сучасній будівельній галузі. Цей метод передбачає виконання основних будівельних процесів у контрольованому заводському середовищі з подальшим транспортуванням і монтажем готових конструкцій на будівельному майданчику. Такий підхід особливо популярний у житловому будівництві завдяки численним перевагам.

Серед головних переваг offsite construction варто виділити пришвидшення термінів реалізації проектів. Завдяки паралельному виконанню робіт на заводі

та підготовці майданчика значно скорочується загальний цикл будівництва. Крім того, стандартизовані заводські процеси дозволяють суттєво зменшити кількість будівельних відходів і оптимізувати використання ресурсів, що робить цей метод екологічно сталим.

Контрольоване заводське середовище забезпечує вищий рівень якості готових конструкцій. Використання точних інженерних рішень та стандартизованих процедур сприяє створенню будівель із меншою кількістю дефектів, підвищуючи їхню стійкість і довговічність. Ще однією важливою перевагою є мінімізація шуму та інших незручностей на будівельному майданчику, що має велике значення для житлових комплексів у густозаселених міських районах або об'єктів, частково заселених під час будівництва.

Значну увагу привертає також питання безпеки праці. У заводському середовищі робітники працюють у контрольованих умовах, де мінімізується вплив небезпечних факторів, характерних для традиційного будівництва, таких як погодні умови чи високий рівень шуму. Це робить модульне будівництво більш безпечним і привабливим для персоналу.

Зростання популярності будівництва за межами об'єкта можна пов'язати із зусиллями галузі щодо підвищення економічної ефективності, стійкості та безпеки праці. Очікується, що у 2024 році ще більше компаній інтегруватимуть цей метод у свої проекти, сприяючи його трансформації з новітньої тенденції у звичну практику [9]. Завдяки цьому підходу будівельна галузь здатна відповідати сучасним викликам, пов'язаним із зростанням попиту на якісне та швидке будівництво у поєднанні з екологічними стандартами та соціальною відповідальністю.

Будівельна галузь, яка довгий час характеризувалася повільною еволюцією технологій, зараз зазнає значної трансформації, спрямованої на підвищення безпеки, рентабельності та ефективності. Ці зміни стають відповіддю на сучасні виклики, серед яких дефіцит робочої сили, підвищені вимоги до безпеки та необхідність дотримання екологічних стандартів.

Інноваційні рішення, такі як будівництво за межами об’єкта, інформаційні системи, безпілотники та 3D-друк, створюють нову парадигму у будівельній індустрії [9].

Однією з ключових технологій є інформаційні системи та панелі управління, які надають доступ до проєктної документації, планів безпеки та контрактів у режимі реального часу. Вони слугують централізованою платформою для координації між усіма зацікавленими сторонами, що дозволяє оптимізувати процеси управління проектами та забезпечити своєчасне прийняття рішень.

Безпілотники (дрони) стають важливим інструментом для інспекції віддалених або важкодоступних об’єктів. Їхнє використання дає змогу створювати 3D-моделі, топографічні карти та знімки високої роздільної здатності, що підвищує точність планування та виконання будівельних робіт. Це особливо важливо для великих інфраструктурних проектів, де детальний контроль є критично необхідним.

Носимі пристрої та датчики на майданчику забезпечують новий рівень безпеки для працівників. Вони інтегруються з засобами індивідуального захисту або одягом і можуть відстежувати GPS-координати, біометричні дані та умови навколишнього середовища. Це дозволяє запобігати нещасним випадкам, попереджати про небезпеку та знижувати ризики, пов’язані з пилом, температурою, шумом чи небезпечними речовинами.

Робототехніка також стає важливим компонентом будівельної індустрії. Завдяки автоматизації рутинних завдань, таких як кладка цегли або зв’язування арматури, роботизовані системи дозволяють економити час і зусилля працівників. Окрім цього, роботи знижують фізичне навантаження на будівельників, що зменшує ризик травм і втоми.

Технологія 3D-друку є однією з найбільш перспективних у будівництві. Вона дозволяє створювати складні конструкції за короткий термін, зменшуючи обсяг будівельних відходів і витрат. Крім того, використання 3D-друку сприяє

підвищенню безпеки на будівельних майданчиках і розширює архітектурні можливості завдяки гнучкості у створенні унікальних форм.

Підсилення цих технологічних трендів відбулося через дефіцит робочої сили, що спонукало компанії до інвестицій у автоматизацію та цифровізацію. Наприклад, системи відеоспостереження та запису процесів на будівельних майданчиках дозволяють менеджерам одночасно контролювати кілька проектів, підвищуючи ефективність управління.

Інтеграція таких технологій трансформує будівельну галузь, роблячи її більш сучасною, сталою та конкурентоспроможною. Використання інновацій не лише підвищує ефективність будівництва, але й створює нові стандарти безпеки, якості та екологічної відповідальності, що відповідають потребам сучасного суспільства.

Будівельна галузь України характеризується неоднорідною динамікою у різних сегментах, залежно від безпекової ситуації, державної підтримки та макроекономічних факторів [9]. Попри виклики, галузь зберігає потенціал для відновлення завдяки державним програмам, міжнародній підтримці та інтеграції інновацій у будівельні процеси.

Технологічні зміни та впровадження інновацій у будівельній галузі кардинально змінюють підходи до управління проектами, зокрема посилюють вимоги до ведення бухгалтерського обліку та аналітичної роботи. Висока капіталомісткість будівельних проектів, зростаюча складність технологій і необхідність управління значними обсягами даних потребують точного й прозорого обліку витрат та ефективного фінансового планування.

Інновації, такі як будівництво за межами об’єкта (offsite construction), робототехніка, 3D-друк та використання інформаційних систем, суттєво впливають на структуру витрат і дохідність проектів. Наприклад, впровадження модульного будівництва скорочує терміни реалізації проектів і зменшує витрати на матеріали, але потребує попередніх значних інвестицій у виробничі потужності. Ведення обліку в таких умовах вимагає детального

розподілу витрат за етапами проекту, обліку інвестицій у нові технології та контролю за ефективністю їхнього використання.

Зміни в галузі також посилюють потребу у точному відображенні витрат на впровадження нових стандартів безпеки та екологічної відповідності. Наприклад, використання датчиків, носимих пристроїв та систем моніторингу на будівельних майданчиках створює нові статті витрат, які потрібно враховувати під час розробки бюджету та оцінки ефективності проектів. Одночасно ці технології допомагають знижувати ризики та мінімізувати непередбачені витрати, що також має бути враховано у фінансовому аналізі.

Розширення використання автоматизованих інформаційних систем створює додаткові можливості для ведення бухгалтерського обліку. Наприклад, використання централізованих інформаційних панелей дозволяє інтегрувати дані з різних проектів, що забезпечує зручність аналізу, прогнозування і контролю за виконанням бюджету.

Нові технології трансформують не лише процес будівництва, але й підходи до фінансового управління у галузі. У цих умовах якісний бухгалтерський облік стає інструментом, який не лише відображає фінансовий стан підприємства, але й допомагає приймати стратегічні рішення, оптимізувати витрати та підвищувати ефективність реалізації проектів. Це вимагає від бухгалтерів і аналітиків високого рівня професійної підготовки, здатності працювати з великими обсягами даних і використання сучасних цифрових інструментів обліку та аналізу.

Висновки до розділу 1

У першому розділі було проведено комплексний аналіз сутності та значення капітальних інвестицій, їхнього місця у системі економічного та фінансового управління підприємствами. Зокрема, встановлено, що капітальні

інвестиції відіграють вирішальну роль у забезпеченні сталого розвитку підприємств, оскільки сприяють оновленню основних засобів, впровадженню нових технологій та модернізації виробничих процесів. Дослідження підтвердили, що нормативно-правове трактування категорії «капітальні інвестиції» в Україні характеризується певними недоліками, зокрема нечітким визначенням деяких аспектів, таких як «інші види діяльності», що ускладнює їх застосування на практиці. Окрім того, аналіз розбіжностей між національними стандартами бухгалтерського обліку (П(С)БО) та міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ) засвідчив наявність суттєвих відмінностей у підходах до обліку витрат на капітальні інвестиції, що впливає на точність та порівнянність фінансової звітності.

Розглянуто економічну сутність капітальних інвестицій з точки зору їхньої класифікації, процесів трансформації ресурсів у вкладення та приросту капітальних вартостей. Інвестиційна діяльність визначена як багатогранний процес, що охоплює планування, залучення, використання та управління фінансовими ресурсами для досягнення економічних, соціальних або екологічних вигод. Особливу увагу приділено проблемам формування первісної вартості активів у контексті капітальних інвестицій. Зокрема, встановлено, що розбіжності у підходах до включення витрат у первісну вартість між П(С)БО та МСФЗ можуть призводити до значних відмінностей у відображенні об’єктів інвестування у фінансовій звітності.

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

2.1 Організація обліку капітальних інвестицій

Бухгалтерський облік інвестицій, будучи важливим інструментом забезпечення прозорості фінансової звітності та ефективного управління, істотно відрізняється у національній та міжнародній практиках. Ці відмінності зумовлені специфікою економічних систем, правовим середовищем та підходами до регулювання бухгалтерського обліку в різних країнах. Аналіз вітчизняних і зарубіжних підходів до обліку інвестицій дає змогу визначити ключові особливості та спільні риси цих систем.

В Україні регулювання бухгалтерського обліку здійснюється відповідно до національних стандартів бухгалтерського обліку (П(С)БО), які в своїй основі мають методологічну базу МСФЗ. Особливістю вітчизняного підходу є детальна регламентація порядку обліку інвестицій на основі нормативних актів. Зокрема, основні принципи обліку капітальних інвестицій визначаються у П(С)БО 7 «Основні засоби» [37], що встановлює вимоги до обліку витрат на створення, модернізацію, придбання чи поліпшення необоротних активів.

У вітчизняному обліку капітальні інвестиції класифікуються за їх функціональним призначенням і способом фінансування. Основну увагу приділяють витратам на придбання основних засобів, будівельно-монтажні роботи, технічне переоснащення та інші види капіталовкладень. Ці витрати накопичуються на рахунку 15 «Капітальні інвестиції», де вони обліковуються як незавершене будівництво до моменту введення об’єкта в експлуатацію. Після завершення будівництва витрати списуються на рахунок 10 «Основні засоби», що відображає їх введення в експлуатацію.

Особливістю вітчизняного підходу є обмежене застосування сучасних інструментів, таких як справедлива вартість, що є основним принципом МСФЗ. Наприклад, в Україні переважає використання первісної вартості для оцінки активів, тоді як застосування справедливої вартості обмежується специфічними випадками.

У міжнародній практиці бухгалтерський облік інвестицій регулюється МСФЗ, які забезпечують універсальні підходи до обліку для компаній у різних країнах. Основні вимоги щодо обліку інвестицій висвітлені в МСБО 16 «Основні засоби» [22] та МСБО 40 «Інвестиційна нерухомість» [24].

МСБО 16 передбачає, що витрати на придбання, створення чи поліпшення необоротних активів включаються до їх первісної вартості, яка відображає всі витрати, необхідні для приведення активу в стан, придатний для використання [22]. Важливою особливістю є використання справедливої вартості для оцінки активів, що дозволяє точніше відображати їх ринкову вартість на звітну дату. Цей підхід є більш гнучким і забезпечує більшу інформативність для користувачів фінансової звітності.

МСБО 40 охоплює облік об’єктів нерухомості, які використовуються для отримання орендного доходу чи приросту капітальної вартості [24]. Однією з ключових вимог є можливість вибору між моделлю оцінки за собівартістю та моделлю оцінки за справедливою вартістю. При цьому підприємства, які використовують модель справедливої вартості, повинні відображати зміни у вартості активів через прибуток чи збиток у звітному періоді.

Особливістю зарубіжних підходів є акцент на розкритті інформації. У міжнародних стандартах особлива увага приділяється приміткам до фінансової звітності, де мають бути зазначені деталі про інвестиційні витрати, методи їх оцінки, а також потенційні ризики та майбутні вигоди.

Вітчизняний облік характеризується детальним нормативним регулюванням і акцентом на відповідність законодавчим вимогам. У свою чергу, міжнародні стандарти більш орієнтовані на забезпечення інформаційної прозорості для інвесторів і інших зацікавлених сторін. Однією з головних

відмінностей є використання справедливої вартості в зарубіжній практиці, тоді як в Україні переважає підхід первісної вартості.

Ще однією суттєвою відмінністю є підхід до амортизації активів. В Україні амортизація регулюється податковим законодавством і має жорсткі рамки, тоді як у міжнародній практиці акцент робиться на економічному обґрунтуванні методів амортизації. Крім того, міжнародні стандарти більше враховують ризики та непередбачені обставини, дозволяючи створювати резерви для покриття можливих втрат.

Вітчизняні та зарубіжні підходи до обліку інвестицій мають як спільні риси, так і значні відмінності, які зумовлені економічними реаліями та потребами користувачів фінансової звітності. Удосконалення вітчизняного обліку з урахуванням міжнародних практик може сприяти підвищенню прозорості фінансової звітності українських підприємств, їх інтеграції у глобальну економіку та залученню інвестицій. При цьому важливо зберігати баланс між вимогами національної економіки та необхідністю адаптації до міжнародних стандартів.

Капітальні інвестиції є однією з ключових статей фінансової звітності, оскільки вони відображають витрати на створення, модернізацію або придбання довгострокових активів, що визначають потенціал підприємства для генерування майбутніх економічних вигод. Інформація про капітальні інвестиції подається у різних формах звітності, які забезпечують прозорість фінансового стану підприємства та дають можливість зовнішнім і внутрішнім користувачам аналізувати ефективність інвестиційної діяльності.

1. Баланс (Звіт про фінансовий стан). У балансі капітальні інвестиції відображаються як частина необоротних активів. До моменту завершення будівництва чи придбання активу вони обліковуються як “Незавершене капітальне будівництво” на рахунку 15 “Капітальні інвестиції” відповідно до національних стандартів бухгалтерського обліку (П(С)БО). Після введення в експлуатацію такі витрати списуються на рахунки основних засобів (рахунок 10 “Основні засоби”) або інших відповідних активів. У міжнародній практиці

(IFRS) ці витрати відображаються у розділі “Property, Plant, and Equipment” (основні засоби), з можливістю деталізації в примітках до фінансової звітності.

2. Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід). У цьому звіті капітальні інвестиції не відображаються безпосередньо, але витрати, пов’язані з амортизацією введених в експлуатацію активів, впливають на фінансові результати підприємства. Крім того, інформація про капітальні інвестиції може побічно впливати на рівень доходів, якщо ці інвестиції спрямовані на збільшення виробничих потужностей чи підвищення ефективності діяльності.

3. Звіт про рух грошових коштів. У звіті про рух грошових коштів інформація про капітальні інвестиції відображається у розділі “Рух грошових коштів від інвестиційної діяльності”. Тут зазначаються витрати на придбання основних засобів, будівництво нових об’єктів, модернізацію існуючих активів, а також надходження від продажу необоротних активів. У міжнародній практиці (IAS 7 “Statement of Cash Flows”) цей розділ має важливе значення для аналізу інвестиційної активності підприємства.

4. Примітки до фінансової звітності. Примітки є ключовим елементом розкриття інформації про капітальні інвестиції. Вони містять детальну інформацію про склад, структуру та динаміку капітальних інвестицій, а також методи оцінки та амортизації активів. У міжнародних стандартах (IFRS) примітки можуть включати інформацію про:

- Політику капіталізації витрат.
- Методи оцінки активів (за первісною чи справедливою вартістю).
- Розподіл витрат за об’єктами інвестування.

Національні стандарти бухгалтерського обліку України (П(С)БО) та міжнародні стандарти (IFRS) встановлюють певні вимоги до подання інформації про капітальні інвестиції. Зокрема, П(С)БО 7 “Основні засоби” передбачає відображення витрат на будівництво, модернізацію та придбання основних засобів як капітальних інвестицій до моменту введення об’єктів в експлуатацію. У МСБО 16 “Основні засоби” зазначено, що всі витрати,

пов’язані зі створенням активу, який приносить економічну вигоду, повинні капіталізуватися.

У міжнародній практиці значна увага приділяється розкриттю інформації, яка дозволяє користувачам фінансової звітності розуміти, як витрати на капітальні інвестиції впливають на фінансовий стан і результати підприємства. Це включає розподіл витрат за видами активів, аналіз витрат на модернізацію та реконструкцію, а також інформацію про об’єкти незавершеного будівництва.

Інформація про капітальні інвестиції у звітності має велике значення для стейкхолдерів, зокрема в таких аспектах:

- інвесторам оцінювати рівень інвестиційної активності підприємства та його здатність до нарощення економічного потенціалу.
- кредиторам аналізувати здатність підприємства генерувати доходи для погашення зобов’язань.
- управлінському персоналу приймати обґрунтовані рішення щодо стратегічного розвитку та управління ресурсами.

Інформація про капітальні інвестиції у фінансовій звітності є важливим елементом для аналізу ефективності інвестиційної діяльності підприємства. Вона відображає витрати на створення та модернізацію довгострокових активів, які є основою економічного зростання. Як національні, так і міжнародні стандарти бухгалтерського обліку забезпечують механізми для достовірного відображення цієї інформації, створюючи прозоре середовище для прийняття рішень зацікавленими сторонами.

US GAAP (Generally Accepted Accounting Principles) є основою для ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності у Сполучених Штатах. Ці стандарти відображають специфічний підхід до обліку капітальних інвестицій, зосереджуючись на деталізації витрат, чіткості методів оцінки та розкритті інформації. У порівнянні з іншими системами, такими як IFRS, US GAAP пропонує більше інструкцій і галузевих рекомендацій, що робить їх застосування дуже конкретизованим.

У межах US GAAP капітальні інвестиції розглядаються як витрати, які приносять економічну вигоду протягом кількох звітних періодів. Основні принципи обліку включають такі аспекти [53]:

1. Первісна оцінка активів. Капітальні інвестиції оцінюються за первісною вартістю, яка включає всі витрати, необхідні для придбання, створення або модернізації активів. Це включає прямі витрати (вартість матеріалів, праці), непрямі витрати (адміністративні, транспортні витрати) та витрати на обслуговування позик, якщо вони пов’язані з будівництвом або придбанням активу.

2. Амортизація та зменшення корисності активів. US GAAP вимагає систематичного розподілу вартості капітальних інвестицій на витрати звітних періодів через амортизацію. Активи підлягають тестуванню на зменшення корисності (impairment), якщо існують ознаки того, що їхня залишкова вартість може не відповідати майбутнім грошовим потокам.

3. Капіталізація витрат. US GAAP передбачає чіткі правила капіталізації витрат. Наприклад, витрати на ремонт та технічне обслуговування не капіталізуються, оскільки вони не збільшують майбутню економічну вигоду активу. Водночас витрати на модернізацію чи реконструкцію, які суттєво змінюють функціональні можливості активу, додаються до його балансової вартості.

US GAAP дозволяє чітке розмежування витрат за стадіями проекту (рис. 2.1.)

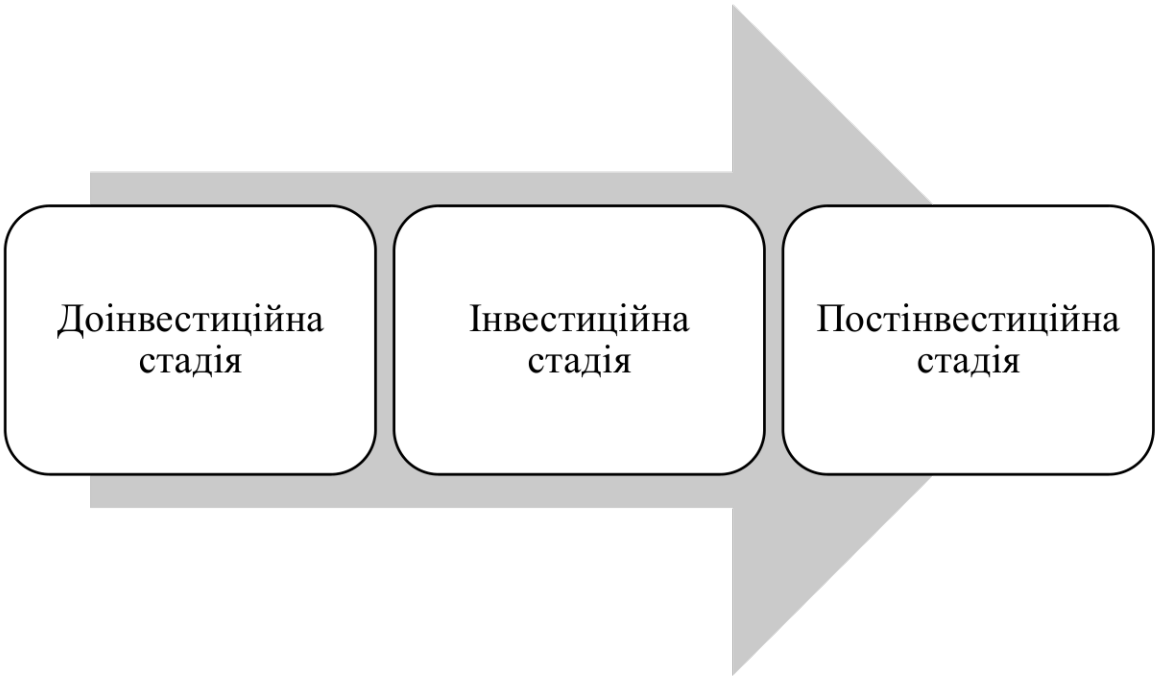


Рис. 2.1. Розмежування витрат за стадіями проекту за US GAAP

Розподіл витрат за стадіями реалізації проекту є важливою особливістю обліку капітальних інвестицій за стандартами US GAAP. Такий підхід дозволяє точно враховувати витрати на кожному етапі, забезпечуючи прозорість фінансової звітності та ефективний контроль за витратами. Умовно проект можна поділити на три основні стадії: доінвестиційну, інвестиційну та постінвестиційну, кожна з яких має свої особливості в обліку витрат.

Доінвестиційна стадія включає всі витрати, пов’язані з підготовкою та обґрунтуванням інвестиційного проекту. Ці витрати спрямовані на визначення доцільності проекту, його економічної ефективності та рентабельності. Основні категорії витрат на цій стадії включають:

- Дослідження та аналіз: витрати на ринкові дослідження, техніко-економічні обґрунтування (ТЕО) та аналіз ризиків.
- Проєктно-вишукувальні роботи: інженерно-геологічні дослідження, підготовка проектної документації.
- Адміністративні витрати: оплата послуг консультантів, юридична підтримка, витрати на організацію тендерів.

За US GAAP витрати цієї стадії зазвичай класифікуються як операційні та не капіталізуються, якщо вони не призводять до створення активу. Наприклад, витрати на ринкові дослідження чи юридичні консультації відображаються у звіті про прибутки та збитки. Водночас, якщо ці витрати безпосередньо пов’язані із підготовкою активу до використання, їх можна капіталізувати.

Інвестиційна стадія є основною у процесі реалізації проекту, оскільки на цьому етапі створюються чи модернізуються основні засоби або інші довгострокові активи. Ця стадія охоплює:

- Будівельно-монтажні роботи: витрати на зведення будівель, споруд, установку обладнання, інженерні мережі.
- Придбання активів: витрати на закупівлю земельних ділянок, техніки, обладнання, матеріалів.
- Витрати на персонал: заробітна плата працівників, зайнятих у проекті, та пов’язані з нею витрати.
- Фінансові витрати: відсотки за кредитами, залученими для реалізації проекту, якщо вони відповідають умовам капіталізації.

За US GAAP витрати цієї стадії капіталізуються, тобто додаються до первісної вартості активу. Наприклад, витрати на будівництво об’єкта нерухомості чи придбання виробничого обладнання включаються до балансової вартості цих активів. Важливим аспектом є необхідність документального підтвердження кожної витрати для забезпечення її відповідності вимогам капіталізації.

Постінвестиційна стадія характеризується здійсненням витрат, пов’язаних з введенням активу в експлуатацію та його готовністю до використання. Основні категорії витрат включають:

- Тестування обладнання: витрати на запуск, налаштування, випробування та усунення технічних недоліків.
- Навчання персоналу: витрати на підготовку працівників до роботи з новим обладнанням чи технологіями.

- Адміністративні витрати: витрати на оформлення дозвільної документації, введення об’єкта в експлуатацію.

За US GAAP витрати цієї стадії капіталізуються, якщо вони безпосередньо пов’язані із приведенням активу в стан готовності до використання. Наприклад, витрати на тестування нової виробничої лінії будуть додані до вартості активу. Проте будь-які витрати, які виникають після введення активу в експлуатацію, класифікуються як операційні та відображаються у звіті про прибутки та збитки.

Інформація про капітальні інвестиції відображається у фінансовій звітності в кількох ключових розділах:

- Баланс. Капітальні інвестиції спочатку відображаються як “Construction in Progress” у складі необоротних активів. Після завершення будівництва ці активи перекласифіковуються в категорію основних засобів (Property, Plant, and Equipment) та починають амортизуватися.
- Звіт про рух грошових коштів. У цьому звіті капітальні інвестиції входять до розділу “Cash Flows from Investing Activities”. Тут відображаються витрати на придбання основних засобів, будівництво або модернізацію активів, а також надходження від їхнього продажу.
- Примітки до фінансової звітності. US GAAP вимагає розкриття детальної інформації про склад і структуру капітальних інвестицій. У примітках зазначаються методи оцінки активів, обсяги інвестицій за видами активів, а також деталі щодо тестів на зменшення корисності.

US GAAP є більш жорстким у регулюванні обліку капітальних інвестицій, ніж IFRS. Наприклад, у питаннях капіталізації витрат US GAAP встановлює чіткіші правила, тоді як IFRS надає компаніям більше свободи у виборі політик. У розкритті інформації US GAAP фокусується на деталізації, забезпечуючи глибоке розуміння складових капітальних інвестицій. З іншого боку, IFRS робить акцент на справедливій вартості активів, що може надавати більш актуальну інформацію про їхню ринкову вартість.

Система US GAAP забезпечує високий рівень деталізації та послідовності в обліку капітальних інвестицій. Це сприяє прозорості фінансової звітності та дозволяє інвесторам, кредиторам і регуляторам оцінювати ефективність інвестиційної діяльності компаній. Жорсткість стандартів та конкретні інструкції забезпечують однаковість у підходах до обліку, що особливо важливо для великих міжнародних корпорацій.

Аналіз різних стандартів обліку, таких як US GAAP, IFRS та національні системи, є важливим інструментом для глибшого розуміння капітальних інвестицій. Кожна система пропонує унікальні підходи до оцінки, капіталізації та відображення витрат, що дозволяє враховувати специфіку різних економічних середовищ і потреб користувачів фінансової звітності. Вивчення цих стандартів не лише сприяє кращій адаптації до глобальних вимог, а й дозволяє запозичувати найкращі практики для забезпечення прозорості та ефективності облікових процесів. Такий аналіз є фундаментом для прийняття обґрунтованих управлінських рішень і забезпечення довіри з боку інвесторів та інших зацікавлених сторін.

2.2. Бухгалтерський облік капітальних інвестицій у будівництво та придбання основних засобів

Капітальні інвестиції є одним із найбільш важливих об’єктів бухгалтерського обліку, що забезпечують прозорість і контроль за витратами, пов’язаними зі створенням основних засобів і необоротних активів. Правильне відображення таких операцій дозволяє підприємствам формувати реалістичну вартість активів та забезпечувати їхнє ефективне використання.

Капітальні інвестиції – це операції, спрямовані на будівництво, придбання основних засобів, інших необоротних матеріальних та нематеріальних активів, а також довгострокових біологічних активів. Вони

включають інвестиції грошових, матеріальних і нематеріальних ресурсів, спрямовані на розширення, модернізацію та створення нових об'єктів.

У сучасному бухгалтерському обліку капітальні інвестиції є ключовим елементом для формування вартості основних засобів, оскільки включають усі витрати, пов'язані з будівництвом, придбанням або створенням активів. До таких витрат відносять:

- витрати на проектно-пошукові роботи;
- будівельні та монтажні роботи;
- витрати на придбання обладнання, що потребує і не потребує монтажу;
- витрати на ліцензування, страхування, транспортування та інші послуги, пов'язані з доведенням об'єкта до готовності до використання.

Для обліку капітальних інвестицій в Україні використовується рахунок 15 «Капітальні інвестиції» згідно з Планом рахунків бухгалтерського обліку. Він деталізується на субрахунки другого порядку, зокрема:

- «Капітальне будівництво»;
- «Придбання (виготовлення) основних засобів»;
- «Придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів»;
- «Придбання (створення) нематеріальних активів»;
- «Придбання (вирощування) довгострокових біологічних активів».

Відображення операцій на рахунку 15 здійснюється за дебетом, де фіксуються всі витрати, пов'язані з придбанням, будівництвом або створенням необоротних активів. Кредит рахунку 15 використовується для списання витрат при введенні об'єкта в експлуатацію, зазвичай у кореспонденції з рахунками:

- 10 «Основні засоби»;
- 11 «Інші необоротні матеріальні активи»;
- 12 «Нематеріальні активи».

Аналітичний облік капітальних інвестицій здійснюється за:

- об’єктами будівництва (для визначення інвентарної вартості кожного об’єкта);
- видами робіт і затрат (технологічна структура);
- напрямами витрат (відтворювальна структура);
- джерелами фінансування (власні кошти, кредити, бюджетні асигнування).

Методика обліку капітальних інвестицій залежить від способу виконання будівельно-монтажних робіт – підрядного чи господарського. У підрядному способі до складу капітальних інвестицій включаються всі суми, сплачені підрядникам за виконані роботи. У господарському способі облік витрат включає матеріальні витрати, зарплату працівників, амортизацію обладнання тощо.

Капітальні інвестиції, як витрати на створення, модернізацію або придбання необоротних активів, є важливим елементом фінансової звітності підприємств. Їхнє відображення регламентується стандартами бухгалтерського обліку, які забезпечують прозорість і достовірність даних для внутрішніх та зовнішніх користувачів.

Баланс (Звіт про фінансовий стан). Капітальні інвестиції відображаються у складі активів підприємства. На момент здійснення витрат вони класифікуються як незавершене будівництво або інші капітальні інвестиції в розділі необоротних активів. У національному обліку України їхній облік здійснюється на рахунку 15 «Капітальні інвестиції», а після завершення об’єкта і введення його в експлуатацію витрати списуються на рахунок 10 «Основні засоби», 11 «Інші необоротні матеріальні активи» або 12 «Нематеріальні активи».

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід). Прямі капітальні інвестиції безпосередньо не впливають на фінансові результати звітного періоду, оскільки вони не визнаються витратами, а включаються до собівартості активу. Однак після введення об’єкта в експлуатацію його вартість

амортизується, і відповідні амортизаційні витрати відображаються у звіті про фінансові результати, знижуючи прибуток підприємства.

Звіт про рух грошових коштів. Капітальні інвестиції відображаються у розділі «Рух грошових коштів від інвестиційної діяльності». У цьому звіті зазначаються суми витрат на придбання основних засобів, нематеріальних активів, інвестицій у будівництво, а також надходження від продажу необоротних активів. Ця інформація демонструє інвесторам і кредиторам, як підприємство використовує свої інвестиційні ресурси.

Примітки до фінансової звітності. Примітки до звітності є основним джерелом деталізованої інформації про капітальні інвестиції. У них розкриваються:

- склад капітальних інвестицій (будівництво, придбання основних засобів, нематеріальних активів тощо);
- динаміка змін капітальних інвестицій за звітний період;
- джерела фінансування (власні кошти, позикові ресурси, державні субсидії);
- обсяги незавершеного будівництва.

Національні стандарти бухгалтерського обліку (П(С)БО) та міжнародні стандарти (IFRS) регулюють порядок визнання і оцінки капітальних інвестицій. Зокрема:

- за МСБО 16 «Основні засоби» витрати на капітальні інвестиції включають усі витрати, необхідні для доведення активу до стану, придатного для використання;
- за МСБО 23 «Витрати на позики» витрати на обслуговування позик, залучених для фінансування капітальних інвестицій, капіталізуються, якщо вони безпосередньо пов’язані зі створенням активу;
- П(С)БО 7 «Основні засоби» в Україні визначає методику відображення витрат на придбання, створення і поліпшення основних засобів.

Коректне відображення капітальних інвестицій у фінансовій звітності має вирішальне значення для оцінки інвестиційної активності підприємства, його фінансового стану і перспектив розвитку. Це дозволяє:

- інвесторам оцінювати довгостроковий потенціал підприємства;
- кредиторам аналізувати платоспроможність і можливість погашення боргових зобов'язань;
- керівництву ухвалювати обґрунтовані управлінські рішення.

Типову кореспонденцію рахунків при придбанні основних засобів на умовах попередньої оплати наведено у табл. 2.1.

Таблиця 2.1. Відображення господарських операцій з придбання основних засобів на умовах попередньої оплати

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
		Д-т	К-т	
1	Перераховано передню оплату за автомобіль	37.1	31.1	180000
2	Відображено суму податкового кредиту з ПДВ (за наявності податкової накладної)	64.1/ ПДВ	64.4	30000
3	Отримано від постачальника автомобіль	15.2	63.1	150000
4	Списано суму відображеного раніше податкового кредиту з ПДВ	64.4	63.1	30000
5	Проведено взаємне зарахування заборгованостей	63.1	37.1	180000
6	Сплачено платежі, пов'язані з реєстрацією автомобіля в реєстраційних підрозділах поліції	37.7	31.1	600
7	Віднесено на збільшення первісної вартості автомобіля витрати з реєстрації	15.2	37.7	600
8	Уведено в експлуатацію вантажний автомобіль (150000,00 грн. + 600,00 грн.)	10.5	15.2	150600

Таблиця 2.2. Відображення господарських операцій з придбання основних засобів на умовах наступної оплати

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
		Д-т	К-т	
1	Сплачено державне мито	64.2	31.1	30000
2	Перераховано збір до Пенсійного фонду при купівлінерухомості	65.1	31.1	10000
3	Сплачено витрати, пов'язані зоформленням права власностіна об'єкт нерухомості	37.7	31.1	3500

4	Оформлено право власності набудівлю виробничого цеху	15.2	63.1	2000000
5	Відображено суму податковогокредиту з ПДВ	64.1/ ПДВ	63.1	400000
6	Включено до первісної вартостібудівлі цеху витрати на сплату держмита	15.2	64.2	30000
7	Включено до первісної вартостібудівлі цеху витрати, пов'язані з оформленням права власності	15.2	37.7	3500
8	Нараховано збір до Пенсійногофонду при купівлі нерухомості	15.2	65.1	10000
9	Уведено в експлуатацію будівлю виробничого цеху	10.3	15.2	2043500

Типова кореспонденція рахунків при господарському та підрядному способах будівництва основних засобів наведена у табл. 2.3.

Таблиця 2.3. Відображення господарських операцій з будівництва основних засобів

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденціярахунків		Сума, грн.
		Д-т	К-т	
1. Будівництво об'єкта основних засобів господарським способом				
1	Перераховано авансовий платіж вартості проектнихробіт	37.1	31.1	18000
2	Відображено податковий кредит з ПДВ (за наявностіподаткової накладної)	64.1/ ПДВ	64.4	3000
3	Віднесено до складу капітальних інвестицій вартість проектних робіт	15.1	63.1	15000
4	Списано раніше відображенусуму податкового кредиту	64.4	63.1	3000
5	Проведено взаємне зарахування заборгованостей	63.1	37.1	18000
6	Використано на будівництво об'єкта будівельні матеріали, ін.	15.1	20, 22	100000
7	Нараховано заробітну платубудівельникам	15.1	66.1	75000
8	Віднесено до складу капітальних інвестицій суму ЄСВ, нарахованого на суму заробітної плати будівельників	15.1	65.1	27945
9	Віднесено на збільшення первісної вартості об'єкта, щоспоруджується (створюється),вартість послуг сторонніх організацій	15.1	63.1	10000
10	Відображено податковийкредит з ПДВ	64.1/ ПДВ	63.1	2000

11	Оплачено вартість послугсторонніх організацій	63.1	31.1	12000
12	Нараховано амортизацію основних засобів та інших необоротних матеріальних активів, що використовуютьсяна будівництві (спорудженні) об'єкта основних засобів	15.1	13.1, 13.2	5000
13.	Уведено в експлуатацію об'єкт основних засобів за первісною вартістю (15000,00 грн. + 100000,00 грн. + 75000,00 грн. + 27945,00 грн. + 10000,00 грн. + 5000,00 грн.)	103	151	232945
2. Будівництво об'єкта ОЗ підрядним способом				
1.	Перераховано передню оплату підрядній організації за виготовлення та монтаж об'єкта основних засобів	37.1	31.1	6000
2.	Відображено суму податкового кредиту з ПДВ (за наявності податкової накладної)	64.1/ ПДВ	64.4	1000
3.	Оприбутковано об'єкт основних засобів	15.2	63.1	4000
4.	Списано суму раніше відображеного податкового кредиту з ПДВ	64.4	63.1	800
5.	Виконано роботи з монтажу об'єкта основних засобів	15.2	63.1	1000
6.	Списано суму раніше відображеного податкового кредиту з ПДВ, що відповідає вартості монтажних робіт	64.4	63.1	200
7.	Відображено взаємне зарахування заборгованостей	63.1	37.1	6000
8.	Уведено в експлуатацію об'єкт основних засобів за первісною вартістю (4000,00 грн. + 1000,00 грн.)	10.4	15.2	5000

Для організації обліку капітальних інвестицій у бухгалтерії підприємств використовуються журнали та відомості, які забезпечують збирання, систематизацію та обробку інформації про витрати, пов'язані зі створенням, придбанням чи модернізацією необоротних активів. Ведення цих документів регламентується внутрішніми положеннями підприємства, нормативно-правовими актами та стандартами бухгалтерського обліку.

Основні журнали і відомості:

1. Журнал реєстрації господарських операцій. У цьому журналі реєструються всі господарські операції, пов'язані з капітальними інвестиціями, включаючи придбання обладнання, оплати підрядникам, транспортні витрати, монтажні роботи та інші пов'язані з інвестиціями

витрати. Реєстрація здійснюється з вказівкою кореспондуючих рахунків і суми операції.

2. Відомість обліку витрат на капітальні інвестиції. Відомість використовується для деталізації витрат за окремими об’єктами капітальних інвестицій. У ній зазначаються статті витрат, джерела фінансування, дати операцій, найменування контрагентів і призначення платежів. Відомість дозволяє відстежувати динаміку витрат і загальну суму інвестицій по кожному об’єкту.

3. Відомість обліку незавершеного будівництва. Цей документ застосовується для обліку об’єктів, які перебувають у процесі створення, але ще не введені в експлуатацію. Відомість містить інформацію про вартість об’єкта, витрати на матеріали, заробітну плату, послуги підрядників, інші статті витрат, а також про строки завершення будівництва.

4. Журнал обліку платежів підрядникам. У цьому журналі фіксуються всі виплати підрядним організаціям, що здійснюють будівельно-монтажні роботи. Зазначаються дати платежів, номери актів виконаних робіт (форми КБ-2в, КБ-3), реквізити підрядників та суми оплати.

5. Журнал обліку введення в експлуатацію. Після завершення будівництва або придбання активу, витрати списуються з рахунку 15 «Капітальні інвестиції» на рахунок 10 «Основні засоби» або інші рахунки необоротних активів. Ця операція фіксується у журналі із зазначенням дати введення, інвентарного номера об’єкта та його вартості.

6. Відомість аналітичного обліку капітальних інвестицій. Ця відомість містить детальну інформацію про витрати, пов’язані з кожним об’єктом капітальних інвестицій. У ній зазначаються джерела фінансування (власні кошти, кредити, державні субсидії), виконавці робіт, обсяг виконаних робіт та інші показники, необхідні для аналізу ефективності інвестицій.

7. Відомість обліку амортизації витрат на позики. Якщо для фінансування капітальних інвестицій залучені кредити, витрати на

обслуговування позик капіталізуються. У цій відомості обліковуються суми витрат, включених до первісної вартості об’єкта.

Журнали та відомості є важливим інструментом для ведення систематичного й прозорого обліку капітальних інвестицій. Вони забезпечують:

- Контроль за витратами на кожному етапі реалізації проекту.
- Аналітичну базу для оцінки ефективності інвестицій.
- Доказову базу для аудиту та перевірок з боку контролюючих органів.
- Інформаційну підтримку для складання фінансової звітності.

Організація обліку капітальних інвестицій із застосуванням відповідних журналів і відомостей є необхідною умовою для забезпечення точності фінансових даних і ефективного управління інвестиційною діяльністю підприємства.

2.3. Бухгалтерський облік капітальних витрат на ремонти та модернізацію

Ремонти та поліпшення основних засобів є важливими складовими їхнього відтворення та підтримання у працездатному стані. Облік таких витрат залежить від характеру робіт і їх впливу на майбутні економічні вигоди підприємства. Відповідно до чинних нормативних документів, витрати на ремонти і поліпшення основних засобів розподіляються на поточні ремонти, капітальні ремонти та заходи з поліпшення.

Розмежування витрат за їх характером:

1. Витрати на поточний ремонт спрямовані на підтримання об’єктів у робочому стані та забезпечення первісно визначеного рівня економічних вигод. До таких робіт належать дрібні ремонти, заміна швидкозношуваних

деталей, усунення незначних дефектів. Витрати на поточний ремонт відносяться до витрат звітного періоду і обліковуються за відповідними рахунками витрат (наприклад, рахунок 91 «Загальновиробничі витрати» або 92 «Адміністративні витрати»).

2. Капітальний ремонт має на меті відновлення первісних техніко-експлуатаційних характеристик об'єкта. Капітальний ремонт проводиться рідше та передбачає значні витрати, зокрема заміну або реконструкцію важливих конструктивних елементів. Витрати на капітальний ремонт також включаються до складу витрат звітного періоду. У разі створення резерву для забезпечення таких витрат вони рівномірно розподіляються протягом ремонтного циклу.

3. Поліпшення основних засобів. До цієї категорії відносяться заходи, які спричиняють збільшення майбутніх економічних вигод від використання об'єкта (модернізація, добудова, дообладнання, реконструкція). Витрати на поліпшення додаються до первісної вартості основного засобу і обліковуються за рахунком 15 «Капітальні інвестиції» з подальшим віднесенням на рахунок 10 «Основні засоби».

Підходи до обліку витрат залежно від способу виконання робіт:

- При господарському способі витрати відображаються за рахунками витрат, що відповідають конкретному об'єкту та структурному підрозділу, з подальшим віднесенням на рахунки собівартості або необоротних активів.
- У разі підрядного способу роботи оформлюються актами виконаних робіт, і витрати враховуються за рахунком 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками».

Правильне розмежування між ремонтами та поліпшеннями є важливим завданням для бухгалтера, оскільки від цього залежить як облік витрат, так і формування вартості основних засобів. Дотримання нормативних вимог і своєчасна оцінка характеру робіт сприяють прозорості фінансового обліку та ефективному управлінню ресурсами підприємства.

Класифікація основних засобів за критерієм введення в експлуатацію та їхнього стану використання є важливим інструментом управління та аналітичного обліку на підприємстві. Вона дозволяє оцінити рівень завантаженості основних засобів у виробництво, виявити резерви для підвищення виробничих потужностей, а також забезпечити відповідність вимогам податкового та бухгалтерського обліку.

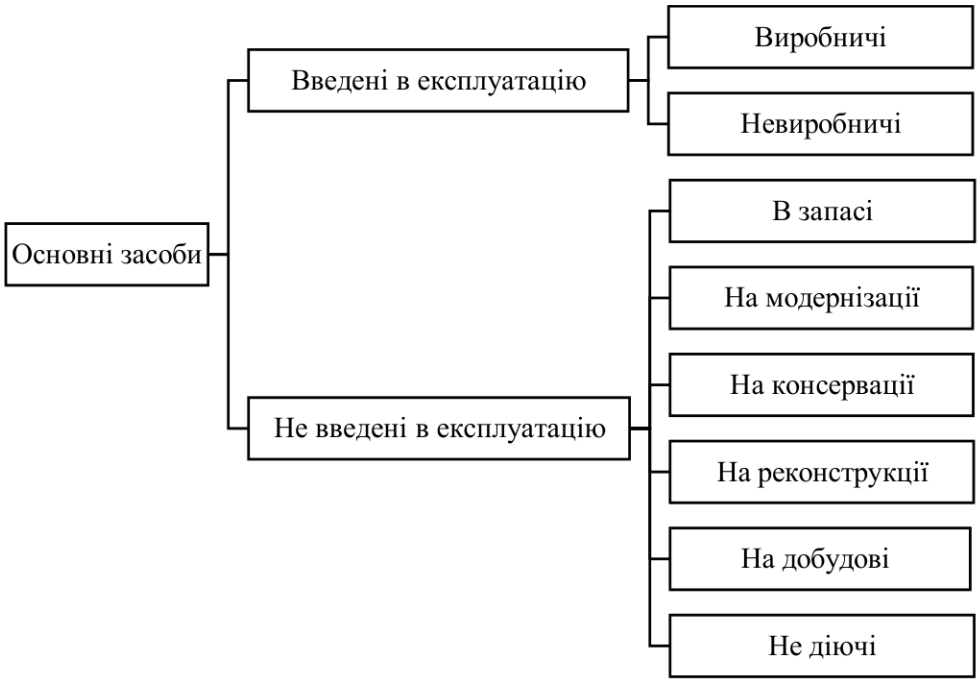


Рис. 2.2. Класифікація основних засобів за критерієм введення в експлуатацію та стану використання [2]

Основні засоби, які вже введені в експлуатацію, поділяються на:

1. Виробничі основні засоби – це активи, які безпосередньо задіяні у виробничому процесі підприємства. Їхнє правильне використання впливає на продуктивність та економічну ефективність діяльності.

2. Невиробничі основні засоби – активи, що використовуються для забезпечення адміністративних, соціальних або інших невиробничих функцій. Їхній облік важливий для дотримання вимог податкового законодавства, зокрема для правильного віднесення витрат на ремонт до капіталізованих чи операційних.

Розмежування виробничих і невиробничих основних засобів є необхідним для забезпечення коректності податкового обліку, особливо у частині обліку витрат на ремонти та модернізацію. Облік витрат на ремонт основних засобів здійснюється на різних рахунках, залежно від характеру ремонту (поточний чи капітальний) та способу фінансування цих витрат. Рахунки обліку визначаються відповідно до положень (стандартів) бухгалтерського обліку.

До цієї групи належать активи, які ще не використовуються у виробничому процесі. Вони поділяються на кілька підкатегорій:

1. На добудові – основні засоби, які перебувають у стадії створення або будівництва та ще не готові до використання.
2. В запасі – основні засоби, що придбані, але тимчасово не використовуються через недозавантаженість виробництва або скорочення масштабів діяльності. Аналіз цих активів дозволяє виявити резерви для підвищення ефективності їхнього використання.
3. На модернізації або реконструкції – активи, які перебувають у процесі поліпшення або перебудови з метою збільшення їхньої продуктивності чи зміни функціонального призначення.
4. На консервації – основні засоби, тимчасово виведені з експлуатації через економічну або виробничу недоцільність.
5. Недіючі основні засоби – активи, які не відповідають сучасним вимогам, є застарілими або потребують значних капітальних інвестицій для відновлення. Вони є явним резервом підприємства, який може бути залучений для додаткового фінансування через продаж або обмін.

Розподіл основних засобів за критерієм введення в експлуатацію дозволяє підприємству не лише оцінювати їхню поточну ефективність, але й формувати стратегії управління активами. Зокрема:

- Детальний аналіз активів у запасі та недіючих основних засобів виявляє неефективність використання ресурсів і масштаби прихованих резервів.

- Недіючі основні засоби, які формально збільшують показник фондоозброєності, можуть бути реалізовані або замінені на більш сучасні та ефективні активи.
- Розмежування виробничих і невиробничих активів забезпечує правильність розрахунків амортизації, витрат на ремонт і модернізацію, що є важливим для коректного складання фінансової та податкової звітності.

Проаналізована класифікація є не лише інструментом обліку, але й базою для прийняття ефективних управлінських рішень щодо використання основних засобів підприємства.

Витрати на поточний ремонт відносяться до витрат звітного періоду та обліковуються на наступних рахунках:

- 91 «Загальновиробничі витрати» – якщо ремонт стосується виробничих основних засобів.
- 92 «Адміністративні витрати» – у разі ремонту основних засобів, які використовуються для адміністративних цілей.
- 93 «Витрати на збут» – якщо ремонту підлягають основні засоби, що використовуються у процесі збуту.
- 23 «Виробництво» – якщо витрати на ремонт включаються до собівартості продукції.

2. Капітальний ремонт

Витрати на капітальний ремонт також відносяться до витрат звітного періоду, але можуть обліковуватися за рахунком резерву, якщо він створений:

- 47 «Забезпечення майбутніх витрат і платежів» – у разі створення резерву для капітальних ремонтів. Суми резерву списуються в міру здійснення ремонту.
- 91, 92, 93 або 23 – якщо резерв не створювався, і витрати безпосередньо списуються до відповідних витрат.

3. Поліпшення (модернізація, реконструкція, добудова)

Витрати, що спрямовані на поліпшення, збільшують первісну вартість основних засобів і обліковуються на:

- 15 «Капітальні інвестиції» – на етапі здійснення витрат.
- Після завершення робіт списуються на рахунок 10 «Основні засоби»:
- Д-т 10 «Основні засоби» / К-т 15 «Капітальні інвестиції».

4. Матеріали, послуги та оплата праці під час ремонту

- 20 «Виробничі запаси» – для обліку використаних матеріалів.
- 66 «Розрахунки з оплати праці» – для відображення витрат на оплату працівників.
- 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» – для

Облік витрат на ремонти залежить від мети і характеру робіт. Поточний і капітальний ремонт відображаються у витратах періоду, а поліпшення капіталізуються. Такий підхід забезпечує точність формування витрат і достовірність фінансової звітності підприємства.

Облік ремонтів основних засобів регламентується як національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку (П(С)БО), так і міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ/IFRS). Також використовуються нормативні акти, що визначають порядок податкового обліку, оскільки витрати на ремонти можуть впливати на базу оподаткування.

1. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку (П(С)БО):

- П(С)БО 7 «Основні засоби» – визначає правила обліку витрат на утримання, ремонт та поліпшення основних засобів [37]. Зокрема, витрати на підтримання об’єкта в придатному для використання стані визнаються у складі витрат періоду, а витрати, спрямовані на збільшення економічних вигод, капіталізуються.
- П(С)БО 16 «Витрати» – регламентує порядок віднесення витрат на поточний та капітальний ремонт до собівартості продукції, операційної чи іншої діяльності [38].

• П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» і П(С)БО 11 «Зобов'язання» – застосовуються у разі обліку взаєморозрахунків із постачальниками та підрядниками за виконані ремонтні роботи [39].

2. Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ/IFRS):

• МСБО 16 «Основні засоби» – визначає підходи до класифікації витрат на ремонти. Поточний ремонт відноситься до витрат звітного періоду, а витрати на поліпшення (модернізацію, реконструкцію) додаються до балансової вартості активу [22].

• МСБО 23 «Витрати на позики» – у разі фінансування ремонтів через позикові кошти визначає порядок капіталізації відсотків за позиками [23].

3. Податковий кодекс України (ПКУ) – регулює порядок формування витрат для податкового обліку. Витрати на ремонти можуть бути віднесені до складу витрат звітного періоду або збільшувати первісну вартість основного засобу залежно від їхнього характеру. Визначає право платника податків на податковий кредит з ПДВ за операціями з ремонту основних засобів.

Дотримання нормативних вимог під час обліку ремонтів забезпечує:

• правильну класифікацію витрат;

• обґрунтованість відображення у фінансовій звітності;

• коректність податкових розрахунків;

• прозорість і порівнянність звітності для зацікавлених сторін.

Точне виконання положень зазначених документів дозволяє підприємствам уникати помилок, санкцій з боку податкових органів та забезпечувати належний рівень фінансового контролю.

Таблиця 2.4. Відображення господарських операцій з поліпшення основних засобів

№ з/п	Зміст господарськоїоперації	Кореспонденція рахунків	
		Д-т	К-т
1	Здійснено підрядником заміну процесора	15	63.1
2	Відображено суму ПДВ	64.1	63.1

3	Віднесено на збільшення первісної вартості витрати на заміну	10.4	15
4	Придбано запасні частини	20.7	63.1
5	Відображено суму ПДВ	64.1	63.1
6	Віднесено на витрати установлені запасні частини	91	20.7
7	Нараховано доплату працівнику, що проводив заміну	91	66
8	Проведено відрахуванняна соціальні заходи	91	65

Документальне оформлення витрат на ремонт основних засобів є важливим етапом організації їхнього обліку. Всі операції, пов’язані з ремонтом, повинні бути підтверджені належним чином оформленими первинними документами, що відповідають вимогам законодавства та внутрішніх нормативів підприємства.

Проведення ремонту має бути обґрунтоване. Це може бути:

• виявлення пошкоджень або дефектів матеріально відповідальною особою;

• плановий огляд згідно з графіком технічного обслуговування.

На підставі зазначених причин керівник підприємства видає наказ про проведення ремонту. До наказу додається дефектний акт, який складається окремо на кожен об’єкт основних засобів (ОЗ), що потребує ремонту.

Дефектний акт є первинним документом, який фіксує характер і обсяг робіт, необхідних для ремонту. У ньому зазначаються:

• перелік пошкоджень;

• обсяг робіт;

• необхідні матеріали та деталі для заміни.

Типової форми дефектного акта законодавством не передбачено, тому підприємства можуть використовувати:

• Акт про виявлені дефекти устаткування (форма М-17) – застосовується для фіксації дефектів обладнання.

• Відомість дефектів на ремонт машин (форма № ВЗСГ-6) – для ремонту сільськогосподарської техніки.

• Дефектний акт (рекомендований спільним листом від 25.02.2005 р.) – використовується для об’єктів житла, соціальної сфери та благоустрою.

Якщо підприємство розробляє власну форму акта, вона повинна відповідати вимогам ст. 9 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV [36].

Після завершення ремонту складається акт приймання-здачі виконаних робіт, який підтверджує виконання ремонту та є підставою для оплати послуг підрядників або списання витрат у бухгалтерському обліку. Залежно від характеру ремонту можуть застосовуватися такі форми:

• Типова форма ОЗ-2 – Акт приймання-передачі відремонтованих об’єктів, що використовується на підприємстві.

• Акт передачі на ремонт, реконструкцію та модернізацію або Акт приймання відремонтованих об’єктів, затверджені наказом Мінфіну № 818 від 13.09.2016 р.

Якщо ремонт виконується власними силами підприємства, акт складається в одному примірнику. У разі виконання робіт підрядником акт оформлюється у двох примірниках: один для підприємства, другий – для підрядної організації.

Висновки до розділу 2

У другому розділі було досліджено особливості організації бухгалтерського обліку капітальних інвестицій на підприємствах, визначено основні підходи до відображення інвестиційних операцій та висвітлено різницю між вітчизняними та міжнародними стандартами обліку. Аналіз національних стандартів бухгалтерського обліку (П(С)БО) в Україні показав, що вони зосереджені на детальній регламентації операцій із капітальними інвестиціями, включаючи витрати на створення, модернізацію чи придбання

необоротних активів. Основним рахунком для обліку капітальних інвестицій є рахунок 15 «Капітальні інвестиції», що дозволяє систематизувати витрати за напрямами та об’єктами. Водночас міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) орієнтовані на забезпечення прозорості та універсальності підходів до обліку, що важливо для підприємств, інтегрованих у глобальну економіку. Використання справедливої вартості в МСФЗ дозволяє більш точно відображати ринкову вартість активів, що є ключовою перевагою міжнародної практики. Однак обмежене застосування цього принципу в Україні свідчить про необхідність адаптації національних стандартів до міжнародних вимог.

Дослідження підкреслило важливість документального оформлення операцій із капітальними інвестиціями. У цьому контексті значна увага приділяється таким документам, як акти виконаних робіт, накладні на придбання матеріалів, договори підряду та акти введення об’єктів в експлуатацію. Дотримання вимог до первинних документів є важливим для забезпечення точності обліку та відповідності законодавству.

Розглянуто також вплив вибору способу виконання будівельно-монтажних робіт на облікові процедури. У разі господарського способу до складу витрат включаються заробітна плата працівників, амортизація обладнання та матеріальні витрати. У випадку підрядного способу витрати відображаються через оплату послуг підрядників, що підтверджується відповідними актами виконаних робіт.

РОЗДІЛ 3. ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ БУДІВНИЦТВА ТА ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

3.1. Джерела фінансування будівництва та роль держави у стимулюванні капітальних інвестицій

Фінансування інвестиційної діяльності у будівельній галузі ґрунтується на використанні різноманітних джерел, які відрізняються за своєю природою, умовами залучення та впливом на фінансову стійкість підприємств. Одним із основних джерел є власні кошти підприємств, до яких належать нерозподілений прибуток та амортизаційні відрахування. Вони забезпечують фінансову автономність підприємства, мінімізуючи ризики залежності від зовнішніх кредиторів, однак обмежуються розмірами внутрішніх ресурсів.

Важливу роль відіграють позикові ресурси, зокрема банківські кредити та облігаційні позики. Ці інструменти дозволяють залучати значні обсяги фінансування, що є критично важливим для реалізації масштабних будівельних проектів. Однак використання позикових коштів потребує ретельного планування та управління, з огляду на ризики фінансової залежності та вплив відсоткових витрат на собівартість проекту.

Ще одним напрямом є залучення інвесторів, що може здійснюватися через фонди спільного інвестування, приватний капітал чи державне фінансування. Залучення приватних інвесторів дозволяє знизити навантаження на підприємство, поділивши ризики між учасниками проекту. Водночас, інвестиції з державних фондів або в рамках міжнародних програм забезпечують додаткову стабільність і доступ до фінансування соціально значущих проектів.

Особливе місце у фінансуванні будівництва займають державні програми підтримки, спрямовані на фінансування соціальних або

інфраструктурних проектів, що мають стратегічне значення. Такі програми включають субсидії, податкові пільги або пряме фінансування з державного бюджету. Зокрема, впровадження механізмів публічно-приватного партнерства (ППП) дозволяє ефективно поєднувати ресурси держави та приватного сектора для реалізації великих інфраструктурних проектів.

Роль держави у стимулюванні інвестицій у будівництво є ключовою, оскільки вона формує сприятливе середовище для залучення капіталу. Держава забезпечує правове регулювання, стабільність економічної системи, а також створює стимули у вигляді податкових пільг і преференцій. Крім того, вона активно підтримує стратегічно важливі галузі через реалізацію цільових програм, спрямованих на розвиток транспортної інфраструктури, житлового будівництва та енергоефективності. Такий підхід дозволяє залучати значний обсяг приватного капіталу, знижуючи фінансовий тиск на державний бюджет, і водночас стимулює економічний розвиток у довгостроковій перспективі.

У сучасних умовах будівельна галузь є однією з ключових сфер економіки, яка може стати драйвером економічного зростання через реалізацію стратегічних інвестиційних проєктів. Однак для забезпечення повноцінного функціонування галузі необхідно вирішити низку фінансових проблем. Зокрема, ключовими викликами залишаються низький рівень платоспроможного попиту, недостатність власних коштів забудовників, обмежений доступ до кредитів та загальні макроекономічні ризики [47].

Будівельна галузь є стратегічно важливою складовою національної економіки, яка відіграє ключову роль у забезпеченні сталого економічного зростання та підвищенні якості життя населення. Завдяки своїй багатогалузевій природі, будівництво сприяє розвитку інших секторів економіки, створюючи попит на продукцію металургійної, деревообробної, хімічної промисловості, транспортні та енергетичні послуги.

Один із основних економічних ефектів будівельної галузі полягає у створенні доданої вартості та нових робочих місць. Високий рівень зайнятості в будівництві прямо впливає на зростання доходів населення та їх купівельної

спроможності, що, у свою чергу, стимулює споживчий попит і виробництво товарів. Крім того, капітальні інвестиції у будівництво є важливим фактором залучення зовнішніх і внутрішніх інвестицій, оскільки вони забезпечують створення та модернізацію інфраструктури, необхідної для економічного розвитку.

Будівельна галузь має суттєвий вплив на рівень інвестиційної привабливості країни. Розвиток сучасної транспортної, енергетичної, соціальної та житлової інфраструктури сприяє залученню приватного капіталу, розширенню експортного потенціалу та інтеграції країни у міжнародні економічні процеси. Наприклад, інвестиції в будівництво індустріальних парків чи логістичних центрів забезпечують базу для розвитку малого та середнього бізнесу, підвищуючи конкурентоспроможність національної економіки.

Особливо важливою є роль будівництва у розв'язанні соціальних питань. Зведення житлових будинків, медичних установ, освітніх закладів та інфраструктурних об'єктів сприяє покращенню умов життя населення, зменшенню нерівності та соціального напруження. У посткризовий період або після стихійних лих будівельна галузь виступає важливим інструментом відновлення економіки, забезпечуючи швидке відновлення критичної інфраструктури.

Будівельна галузь також має значний вплив на регіональний розвиток. Інвестиції в інфраструктурні проєкти у віддалених регіонах сприяють вирівнюванню соціально-економічних диспропорцій, покращуючи доступ до основних послуг і стимулюючи економічну активність на місцях. Це сприяє зменшенню міграції населення до великих міст і створенню нових центрів економічного зростання.

Важливість будівельної галузі проявляється і в її здатності акумулювати значні фінансові ресурси. Високий рівень капіталомісткості проєктів будівництва дозволяє ефективно залучати інвестиції через банківське кредитування, випуск облігацій чи механізми публічно-приватного

партнерства. Такі інвестиції мають довгостроковий характер, що сприяє стабільності фінансової системи країни.

Механізми фінансування будівництва можна класифікувати залежно від джерел фінансування, методів залучення коштів та форми їхнього використання. На рис. 3.1 наведено структуровану систему механізмів фінансування будівництва.

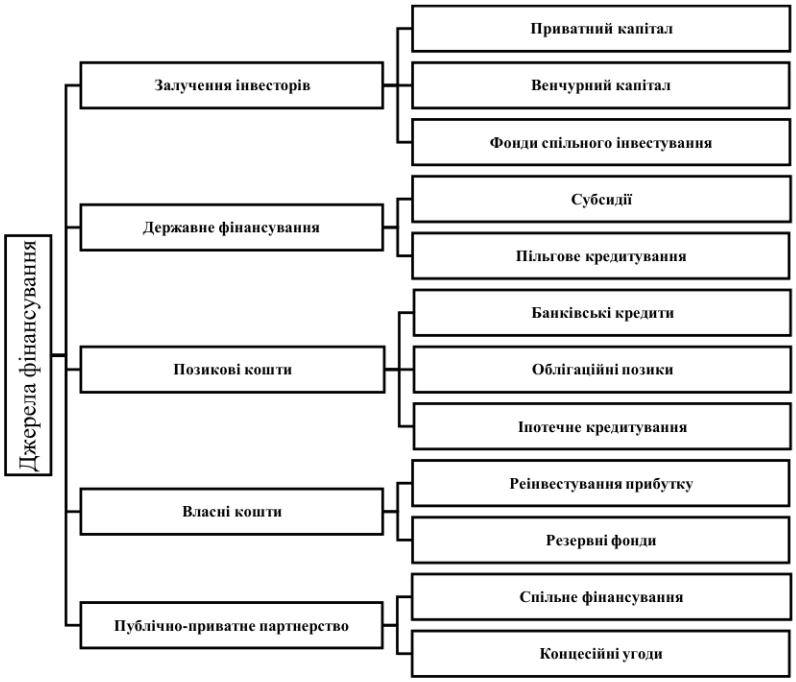


Рис. 3.1. Структура механізмів фінансування будівництва

Сучасні механізми фінансування будівництва спрямовані на подолання зазначених викликів та створення сприятливих умов для залучення інвестицій. Одним із перспективних підходів є розвиток іпотечного кредитування, яке забезпечує доступність житла для широких верств населення. Проте обсяги іпотеки в Україні є неприродно низькими — менш ніж 7% угод фінансується через іпотечні кредити. Основними перешкодами є висока вартість кредитів та юридичні ризики для банків [41].

Іншим важливим напрямом є впровадження державних програм підтримки будівництва, таких як пільгове молодіжне кредитування, здешевлення іпотеки та надання доступного житла. Ці програми спрямовані на зниження фінансового навантаження на громадян та стимулювання

будівельної активності. Наприклад, програми передбачають часткову компенсацію вартості житла або іпотечних ставок, що значно розширює доступність житла для соціально вразливих верств населення [32].

Важливою складовою фінансування будівництва є залучення приватного капіталу через пайову участь, фонди фінансування будівництва та інститути спільного інвестування. Ці механізми дозволяють мобілізувати значні фінансові ресурси для реалізації великих проєктів. Водночас важливим є створення прозорих умов інвестування та забезпечення захисту прав інвесторів, оскільки ризики недобудови та шахрайства залишаються серйозним стримуючим фактором [29, 6].

Перспективним напрямом є також запровадження інноваційних підходів у будівництві, таких як використання сучасних матеріалів, енергоефективних технологій та цифрових систем управління проєктами. Це не лише знижує витрати, але й підвищує інвестиційну привабливість об’єктів будівництва для потенційних інвесторів. Крім того, розвиток відкритої комунікації забудовників із клієнтами та обслуговування об’єктів після введення їх в експлуатацію сприяє формуванню позитивного іміджу будівельних компаній, що є ключовим фактором для залучення коштів [5].

Держава відіграє вирішальну роль у формуванні сприятливого середовища для використання сучасних механізмів фінансування будівництва. Удосконалення законодавчої бази, стимулювання іпотеки, зниження податкового навантаження на забудовників та боротьба з корупцією є пріоритетними напрямами для підтримки галузі. За умов системних реформ будівництво може стати потужним каталізатором економічного зростання України [32].

Держава відіграє ключову роль у розвитку та підтримці будівельної галузі, оскільки її стабільне функціонування безпосередньо залежить від економічної політики, законодавчого регулювання та інвестиційної активності. Через систему стимулів, субсидій, регуляторних ініціатив і стратегічних

проектів держава створює сприятливе середовище для розвитку будівництва та підвищення його внеску у національну економіку.

Основними напрямами впливу держави є:

- Законодавче регулювання: Прийняття нормативних актів, які визначають стандарти якості будівництва, механізми фінансування, процедури отримання дозволів, а також захист прав інвесторів і забудовників.

Держава забезпечує нормативно-правове регулювання будівельної галузі шляхом розробки стандартів, правил і процедур, які визначають порядок реалізації будівельних проектів. Прийняття нормативних актів дозволяє встановити стандарти якості будівництва, технічні вимоги до об'єктів інфраструктури та житла, а також механізми забезпечення екологічної безпеки.

Окреме місце займають законодавчі акти, що спрямовані на захист прав інвесторів і забудовників, створення прозорих умов ведення будівельної діяльності та спрощення адміністративних процедур. Наприклад, цифровізація процесу отримання дозволів на будівництво значно зменшує бюрократичні перепони, сприяючи пришвидшенню реалізації проектів.

- Інвестиційна діяльність: Виділення бюджетних коштів на реалізацію масштабних інфраструктурних проектів, таких як дороги, мости, транспортні вузли, енергетичні та комунальні мережі.

Державні інвестиції є одним із ключових джерел фінансування будівельних проектів, особливо у сфері інфраструктури. Бюджетні кошти спрямовуються на будівництво та модернізацію доріг, мостів, транспортних вузлів, енергетичних і комунальних мереж. Такі проекти мають не лише економічне, а й соціальне значення, оскільки створюють робочі місця, підвищують якість життя населення та сприяють економічному зростанню.

Успішні приклади державної інвестиційної діяльності включають масштабні інфраструктурні ініціативи, такі як програми "Велике будівництво" [10] в Україні чи "American Recovery and Reinvestment Act" у США [52]. Такі проекти сприяють стимулюванню будівельної активності, залученню додаткових коштів із приватного сектору та зниженню рівня безробіття.

• Фінансова підтримка: Запровадження пільгових умов кредитування, субсидій для громадян на придбання житла, компенсації ставок за іпотечними кредитами та створення програм доступного житла.

Держава активно підтримує будівельну галузь через запровадження механізмів фінансової допомоги: надання дешевих кредитів для забудовників або споживачів житла, що стимулює попит і пропозицію у житловому будівництві; програми субсидування купівлі житла для молодих сімей, соціально вразливих груп населення чи військовослужбовців; зниження вартості іпотеки через компенсацію частини процентної ставки державою, що робить житло доступнішим для громадян. Такі ініціативи, як “Доступна іпотека 7%” в Україні [25], демонструють, як державна підтримка може сприяти зростанню обсягів житлового будівництва та покращенню умов життя населення.

• Публічно-приватне партнерство (ППП): Створення механізмів співпраці між державою та приватним сектором для реалізації великих інфраструктурних проектів, що дозволяє зменшити навантаження на бюджет і залучити приватні інвестиції. Механізми публічно-приватного партнерства є ефективним інструментом для реалізації великих інфраструктурних проектів, які потребують значних фінансових ресурсів. Держава забезпечує нормативно-правову базу та часткове фінансування проекту, тоді як приватний сектор бере на себе основні витрати, технічну реалізацію та експлуатацію об’єкта. Залучення приватних компаній забезпечує впровадження сучасних технологій і методів управління. Держава та приватний сектор спільно беруть участь у покритті ризиків, пов’язаних із реалізацією проекту.

В Сполучених Штатах програми державної підтримки будівництва, такі як “American Recovery and Reinvestment Act” (2009), стали ключовими у період економічної кризи. Закон передбачав виділення $787 мільярдів на інфраструктурні проекти, включаючи будівництво доріг, мостів, шкіл та об’єктів соціального призначення [52]. Ці заходи дозволили створити нові

робочі місця, підвищити рівень зайнятості в будівельному секторі та стимулювати економічну активність.

У Німеччині державна підтримка будівництва спрямована на впровадження енергоефективних технологій. Програма KfW (Kreditanstalt für Wiederaufbau) надає пільгові кредити та субсидії для будівництва або модернізації енергоефективних будівель [54]. Це дозволяє не лише зменшити витрати на енергоресурси, а й підтримувати інноваційний розвиток галузі.

В Україні одним із прикладів успішної державної підтримки є запровадження програми “Доступна іпотека 7%”, яка передбачає компенсацію частини процентної ставки за іпотечними кредитами [25]. Ініціатива сприяє збільшенню доступності житла для широких верств населення та стимулює зростання обсягів житлового будівництва.

Державна підтримка створює умови для стійкого розвитку будівельної галузі, сприяючи вирішенню таких проблем, як недостатність фінансування, інвестиційна привабливість та доступність житла. Успішні приклади демонструють, що державні ініціативи не лише сприяють розвитку окремих проектів, а й мають довгостроковий позитивний вплив на національну економіку, забезпечуючи її зростання та конкурентоспроможність. Ефективна співпраця між державою та приватним сектором є запорукою успішного розвитку галузі, яка відіграє стратегічну роль у формуванні економічного потенціалу країни.

3.2. Особливості обліку будівельно-монтажних робіт як елемента капітальних інвестицій

Будівельно-монтажні роботи (БМР) є ключовою складовою реалізації капітальних інвестицій, оскільки вони забезпечують створення, добудову, реконструкцію або модернізацію основних засобів. Їх облік має свої специфічні особливості, які визначаються складністю процесу,

багатостадійністю виконання робіт, а також потребою у чіткому документальному підтвердженні витрат.

Будівельно-монтажні роботи, як важлива складова капітальних інвестицій, обліковуються відповідно до певних принципів, які забезпечують їх коректне відображення у фінансовій звітності підприємства. Основними принципами є визнання витрат, періодичність обліку та врахування джерел фінансування.

1. Визнання витрат. Усі витрати, пов'язані з будівельно-монтажними роботами, враховуються як капітальні інвестиції до моменту завершення об'єкта та введення його в експлуатацію. Це означає, що витрати не відображаються у складі витрат звітного періоду, а додаються до первісної вартості об'єкта основних засобів. Згідно з національними стандартами бухгалтерського обліку (П(С)БО 7 «Основні засоби») і міжнародними стандартами (МСБО 16 «Основні засоби»), до таких витрат належать:

- вартість будівельно-монтажних робіт, виконаних підрядниками чи власними силами;
- витрати на придбання і доставку будівельних матеріалів та обладнання;
- витрати на монтаж, налаштування та випробування обладнання;
- інші прямі витрати, пов'язані з доведенням об'єкта до стану, придатного для використання.

Цей принцип гарантує, що первісна вартість основного засобу включає всі витрати, необхідні для його створення або модернізації, що забезпечує коректне нарахування амортизації та відображення активів у балансі.

2. Періодичність обліку. Облік витрат на будівельно-монтажні роботи здійснюється поступово, за мірою їх виникнення, з використанням рахунку 15 «Капітальні інвестиції». Це означає, що витрати фіксуються у момент виконання робіт або виникнення зобов'язань, а не після завершення будівництва. Такий підхід дозволяє:

- забезпечити своєчасне відображення витрат на кожному етапі будівництва;
- відстежувати виконання бюджету проекту;
- оцінювати обсяг незавершеного будівництва.

Для підрядних робіт витрати визнаються на основі актів виконаних робіт (форми КБ-2в, КБ-3), а для господарського способу – на основі первинних документів, таких як накладні, платіжні доручення та акти списання матеріалів. Після завершення будівництва витрати з рахунку 15 списуються на рахунок 10 «Основні засоби», що фіксує готовність об’єкта до експлуатації.

3. Джерела фінансування. Коректний облік будівельно-монтажних робіт також передбачає врахування джерел фінансування. Витрати на БМР можуть здійснюватися за рахунок:

- Власних коштів підприємства – прибуток, амортизаційні відрахування, резерви.
- Позикових коштів – банківські кредити або облігаційні позики. Витрати на обслуговування позик можуть капіталізуватися відповідно до МСБО 23 «Витрати на позики».
- Бюджетного фінансування – субсидії чи дотації з державного чи місцевого бюджету.
- Інших джерел – внески інвесторів, гранти, пільгові фінансові ресурси.

У бухгалтерському обліку важливо чітко розмежовувати витрати за джерелами фінансування для забезпечення прозорості звітності та контролю за цільовим використанням коштів. Це особливо важливо для проектів, які фінансуються з кількох джерел одночасно, або для тих, які отримують державну підтримку.

Будівельно-монтажні роботи, як важлива складова реалізації капітальних інвестицій, можуть виконуватися різними способами, зокрема підрядним і господарським. Кожен із цих способів має свої особливості, що визначають їх доцільність у конкретних умовах проекту.

Підрядний спосіб передбачає залучення зовнішніх організацій (підрядників), які на договірних засадах виконують роботи. Замовник, у цьому випадку, контролює виконання завдань та здійснює приймання завершених об’єктів. Такий підхід характеризується виконанням робіт професійними компаніями, що гарантує високу якість. Оплата робіт здійснюється відповідно до актів виконаних робіт, а витрати замовника обліковуються як капітальні інвестиції. Однак підрядний спосіб супроводжується вищими витратами, обмеженим контролем за процесом виконання робіт і залежністю від підрядника.

Господарський спосіб базується на виконанні будівельно-монтажних робіт силами самого замовника, який самостійно організовує процеси, включаючи закупівлю матеріалів, використання техніки та залучення працівників. Витрати обліковуються безпосередньо на рахунку капітальних інвестицій у розрізі статей. Цей спосіб забезпечує повний контроль над будівництвом, оперативність внесення змін до проекту та зменшення витрат завдяки відсутності необхідності оплачувати послуги підрядника. Водночас він пов’язаний із високими організаційними ризиками, необхідністю достатнього управлінського досвіду та залежністю якості виконання від кваліфікації персоналу.

Порівняння підрядного і господарського способів виконання будівельно-монтажних робіт наведено у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1. Характеристика підрядного і господарського способів виконання будівельно-монтажних робіт

Критерій	Підрядний спосіб	Господарський спосіб
Контроль за процесом	Обмежений	Повний
Організаційні ризики	Низькі	Високі
Витрати	Вищі через послуги	Нижчі через власні ресурси
Якість робіт	Висока	Залежить від кваліфікації
Гнучкість управління	Низька	Висока

Обидва способи виконання будівельно-монтажних робіт мають свої переваги та недоліки, що зумовлює необхідність їх раціонального вибору

залежно від специфіки проекту. Підрядний спосіб доцільний для масштабних проектів або тих, що потребують спеціалізованих знань і досвіду, тоді як господарський спосіб є ефективним для підприємств із наявними ресурсами та досвідом у будівництві. Застосування правильного способу сприяє оптимізації витрат, забезпечує якість робіт і сприяє досягненню стратегічних цілей проекту.

Бухгалтерський облік будівельно-монтажних робіт (БМР) включає не лише відображення витрат, але й облік джерел фінансування, які забезпечують реалізацію проектів. Чітке розмежування джерел фінансування дозволяє контролювати використання коштів, забезпечувати прозорість звітності та дотримуватися нормативних вимог.

1. Власні кошти підприємства. До власних коштів відносять прибуток, амортизаційні відрахування та резерви підприємства, створені для фінансування капітальних інвестицій.

• Облік фінансування за рахунок власних коштів відображається через кореспонденцію рахунків:

• Д-т 15 «Капітальні інвестиції» / К-т 79 «Фінансові результати» – у разі фінансування з прибутку.

• Д-т 15 «Капітальні інвестиції» / К-т 48 «Цільове фінансування і цільові надходження» – у разі використання амортизаційних відрахувань або резервів.

2. Позикові кошти

• Позикові кошти включають банківські кредити, облігаційні позики або інші залучені ресурси. Їхнє використання потребує окремого обліку витрат на обслуговування позик.

• Витрати на обслуговування позик (відсотки) можуть капіталізуватися відповідно до МСБО 23 «Витрати на позики», якщо вони безпосередньо пов’язані зі створенням кваліфікаційного активу.

• Кореспонденція рахунків для позикових коштів:

• Д-т 15 «Капітальні інвестиції» / К-т 31 «Рахунки в банках» – на суму витрат за рахунок кредитів.

• Д-т 15 «Капітальні інвестиції» / К-т 50 «Довгострокові позики» або К-т 60 «Короткострокові позики» – у разі отримання позики.

• Д-т 15 «Капітальні інвестиції» / К-т 95 «Фінансові витрати» – у разі капіталізації відсотків.

3. Бюджетне фінансування. Субсидії чи дотації з державного або місцевого бюджету можуть використовуватись для фінансування будівельних проектів. Їхнє облік здійснюється на рахунку 48 «Цільове фінансування і цільові надходження».

• Фінансування з бюджету в обліку відображається так:

• Д-т 31 «Рахунки в банках» / К-т 48 «Цільове фінансування».

• Д-т 15 «Капітальні інвестиції» / К-т 48 «Цільове фінансування» – у разі використання бюджетних коштів на будівництво.

4. Інші джерела. Інші джерела фінансування включають внески інвесторів, гранти, пільгові кредити та інші форми залучення ресурсів.

• Для обліку грантів застосовується рахунок 48 «Цільове фінансування». У разі отримання внесків інвесторів на створення спільних проектів може використовуватись рахунок 46 «Неоплачений капітал».

Типова кореспонденція рахунків:

• Д-т 31 «Рахунки в банках» / К-т 48 «Цільове фінансування» – на суму отриманих грантів.

• Д-т 15 «Капітальні інвестиції» / К-т 48 «Цільове фінансування» – при використанні грантових коштів.

Витрати на будівельно-монтажні роботи відображаються у розрізі джерел фінансування для забезпечення прозорості та контролю. Особливо важливо це для проектів із багатоканальним фінансуванням, коли одночасно використовуються власні, позикові та бюджетні кошти. Для дотримання вимог грантодавців або державних органів бюджетні та грантові кошти повинні використовуватися виключно за цільовим призначенням. Це підтверджується відповідними первинними документами та включається до фінансової звітності. Якщо позикові кошти використовуються для фінансування

капітальних інвестицій, витрати на їх обслуговування слід ретельно обліковувати для забезпечення правильного розрахунку первісної вартості активу. Документальне підтвердження використання коштів (договори, акти виконаних робіт, платіжні документи) є необхідною умовою для проведення зовнішнього або внутрішнього аудиту та для підтвердження достовірності фінансової звітності. Коректний облік джерел фінансування будівельно-монтажних робіт є важливим елементом фінансового управління на підприємстві. Він забезпечує прозорість використання коштів, знижує ризики фінансових порушень і сприяє ефективному управлінню проектами. Правильне ведення обліку дає змогу підприємствам демонструвати інвесторам, кредиторам і контролюючим органам, як і з яких джерел фінансуються капітальні інвестиції.

Для забезпечення достовірності обліку будівельно-монтажних робіт (БМР) у фінансовій звітності необхідне чітке документальне підтвердження всіх витрат, пов’язаних із виконанням таких робіт. Первинні документи фіксують фактичний обсяг виконаних робіт, витрати на матеріали, послуги підрядників та господарські витрати, пов’язані з будівництвом.

Основні документи для оформлення БМР:

1. Договір підряду. У разі залучення сторонніх організацій до виконання будівельно-монтажних робіт укладається договір підряду. У ньому визначаються обсяги робіт, строки виконання, умови розрахунків, гарантійні зобов’язання та інші ключові аспекти. Договір є основою для відображення витрат на підрядні роботи в обліку підприємства. Особливу увагу слід приділити деталізації вартості робіт і послуг, щоб забезпечити відповідність даних у договорах, актах виконаних робіт і платіжних документах.

2. Акти виконаних робіт (КБ-2в, КБ-3). Ці акти використовуються для підтвердження обсягу та вартості робіт, виконаних підрядником.

Форма КБ-2в («Акт приймання виконаних будівельних робіт») – містить деталізацію обсягу виконаних робіт за видами. Форма КБ-3 («Довідка про

вартість виконаних робіт та витрати») – узагальнює дані про загальну вартість робіт, виконаних у звітному періоді.

Дані з цих актів є підставою для відображення витрат у бухгалтерському обліку та для здійснення розрахунків із підрядником. Акти складаються в двох примірниках: для підприємства-замовника і для підрядної організації.

3. Накладні на придбання матеріалів і обладнання. Якщо підприємство самостійно закуповує матеріали для будівництва, оформляються накладні, які підтверджують факт придбання, транспортування і передачі матеріалів на об’єкт. У накладних зазначається:

• вид, кількість і вартість матеріалів;

• постачальник та отримувач;

• дата поставки.

4. Акт приймання-здачі виконаних робіт. Документ використовується для оформлення робіт, виконаних господарським способом (власними силами підприємства). Документ складається комісією, створеною на підприємстві, і затверджується керівником.

Особливості оформлення документів залежно від способу виконання робіт

- Для підрядного способу роботи оформлюються на основі актів виконаних робіт (КБ-2в, КБ-3) і платіжних документів, пов’язаних із розрахунками з підрядником.
- Для господарського способу витрати оформлюються внутрішніми документами (акти приймання-здачі робіт, накладні, розрахункові відомості на оплату праці).

Чітке документальне оформлення будівельно-монтажних робіт забезпечує: достовірність і прозорість бухгалтерського обліку; можливість контролю за виконанням будівельного проекту; обґрунтованість витрат у фінансовій звітності; дотримання вимог нормативно-правових актів під час проведення аудиту або податкових перевірок.

Правильне оформлення первинних документів дозволяє підприємству знизити ризики фінансових санкцій і забезпечити відповідність звітності вимогам законодавства.

3.3. Методи проведення оцінки капітальних інвестицій

Оцінка капітальних інвестицій є одним із ключових елементів системи обліку, що впливає на достовірність фінансової інформації підприємства. Від правильності проведення оцінювання залежить точність відображення витрат, доходів та фінансових результатів (прибутків чи збитків). Я. Д. Крупка пропонує класифікувати методи оцінювання капітальних інвестицій на консервативні та динамічні, кожна група з яких має свої особливості, переваги та недоліки [0].

Консервативні методи базуються на традиційних даних бухгалтерського обліку, що забезпечує їхню точність у момент оцінювання. Вони зосереджені на фіксованих значеннях, таких як історична собівартість або залишкова вартість активів. Ці методи дозволяють підприємствам уникнути складнощів, пов’язаних із ринковими коливаннями та іншими факторами, що впливають на вартість інвестицій. Основні методи консервативного оцінювання: історична собівартість; нормативні затрати; первісна вартість; залишкова вартість [0].

Перевагами консервативних методів є точність і простота використання, відповідність стандартам бухгалтерського обліку та мінімізація суб’єктивних факторів. В свою чергу до недоліків консервативних методів варто віднести те, що вони не враховують фактор часу, ринкові умови та інфляцію, а також не забезпечують гнучкості в умовах змінного ринкового середовища.

Динамічні методи ґрунтуються на ринкових принципах і враховують майбутні доходи, які підприємство може отримати від капітальних інвестицій. Ці методи є більш адаптивними до змін ринкових умов, таких як інфляція,

коливання попиту чи зміни у вартості ресурсів. Основними методами динамічного оцінювання Я. Д. Крупка визначає: поточна вартість, чиста вартість, справедлива вартість, дисконтована вартість, експертна оцінка [0].

До переваг динамічних методів можна віднести: врахування фактору часу, інфляції та змін ринкових умов, можливість оцінки майбутніх економічних вигід від капітальних інвестицій та гнучкість (адаптивність) до змін у зовнішньому середовищі. Однак динамічні методи залежні від якісних ринкових даних, які можуть бути недоступними або неточними, а також є складнішими в розрахунках і потребують професійну підготовку спеціалістів.

В табл. наведено порівняння консервативних і динамічних методів за Я. Д. Крупкою [0]

Таблиця 3.2. Порівняння консервативних і динамічних методів оцінки капітальних інвестицій

Параметр	Консервативні методи	Динамічні методи
Базові дані	*Дані бухгалтерського обліку*	*Ринкові дані*
Орієнтація	*Минулі витрати*	*Майбутні доходи*
Чутливість до часу	*Відсутня*	*Висока*
Гнучкість	*Низька*	*Висока*
Складність	*Низька*	*Середня або висока*

Методи оцінювання капітальних інвестицій є важливим інструментом для забезпечення достовірності фінансових звітів і прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Консервативні методи забезпечують стабільність і відповідність стандартам, тоді як динамічні методи орієнтовані на врахування майбутніх змін і гнучкість. Вибір методу залежить від цілей оцінювання, умов ринку та специфіки проєкту, що дозволяє адаптувати облікову політику до потреб підприємства.

Оцінка капітальних інвестицій у будівельну галузь є складним процесом, який вимагає надійних методів оцінки фінансової життєздатності, економічного впливу та загальної стійкості запропонованих проектів. Ці методи не лише забезпечують інформацію для прийняття рішень, але й

враховують унікальні характеристики будівельної галузі, такі як високі початкові витрати, тривалі проекти та схильність до ринкових коливань.

Методи оцінки капіталовкладень надають важливі інструменти управління інвестиціями, що дозволяють здійснювати оцінку фінансової спроможності, ризиків та довгострокових наслідків інвестицій. У будівельній галузі методи адаптовані для забезпечення точного фінансового планування, відповідності та звітності.

У науковій літературі та практичній діяльності широко використовуються різні підходи до оцінки інвестицій, що відображають специфіку їх застосування у залежності від мети аналізу та особливостей економічного середовища. У межах дослідження запропоновано класифікацію методів оцінки інвестицій, що дозволяє систематизувати їх за ключовими ознаками та підвищити ефективність вибору відповідного інструменту.

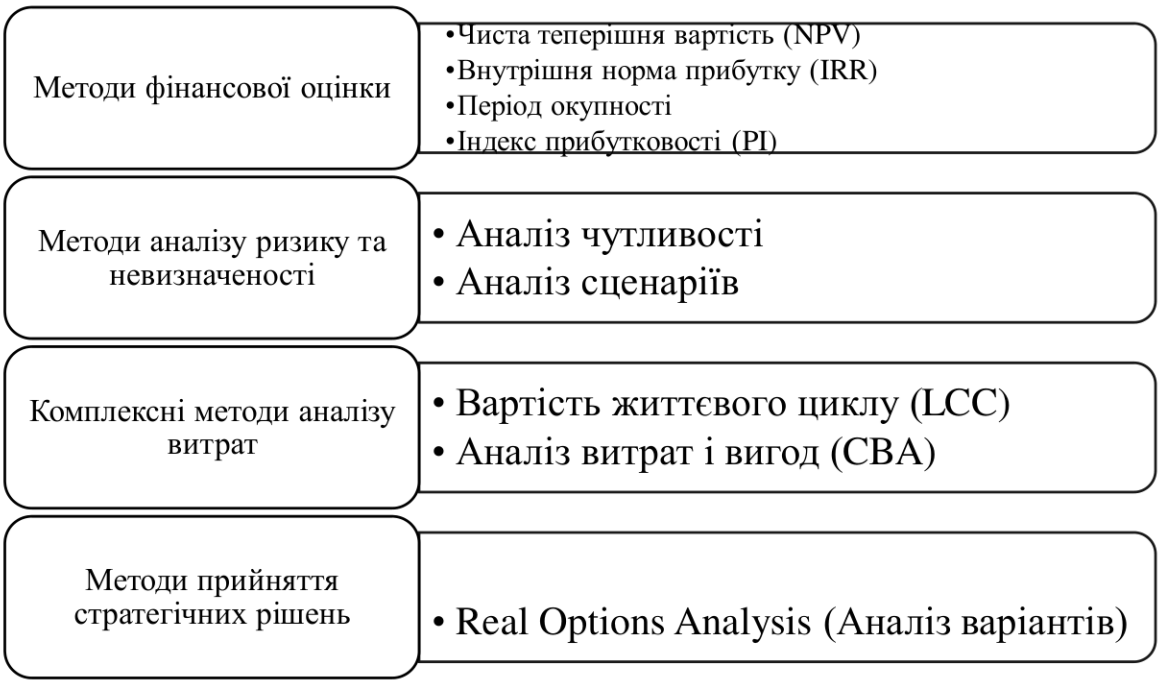


Рис. 3.2. Класифікація методів оцінки капітальних інвестицій

1. Чиста теперішня вартість (NPV) – один із найбільш широко використовуваних методів оцінки проектів капітальних інвестицій. NPV розраховує поточну вартість очікуваних надходжень і відтоків грошових

коштів протягом життєвого циклу проекту, дисконтованих за відповідною нормою прибутку.

$$NPV = \sum \frac{C_t}{(1+r)^t} - C_0$$

Ct – грошовий потік за період;

C_0 – інвестиції;

r – ставка дисконтування;

t – часовий період.

NPV є особливо актуальним у будівельній галузі, де проекти часто передбачають довгострокові грошові потоки. Враховуючи вартість грошей в часі, NPV допомагає зацікавленим сторонам зрозуміти прибутковість інвестицій за поточних ринкових умов.

Використовуючи дані бухгалтерському обліку NPV дозволяє визначити, чи принесе будівельний проект достатні грошові потоки для виправдання початкових інвестицій. Дисконтуючи майбутні надходження грошових коштів до поточної вартості можна гарантувати, що часова вартість грошей включена у фінансові оцінки. NPV допомагає у підготовці бюджетів шляхом прогнозування потоків доходів і визначення того, коли може знадобитися додаткове фінансування. У бухгалтерських звітах NPV допомагає оцінити чисту вартість будівельних активів, що розглядаються, сприяючи як внутрішньому прийняттю рішень, так і зовнішній фінансовій звітності.

2. Внутрішня норма прибутку (IRR) – це метод, який використовується для визначення ставки дисконтування, яка робить NPV проекту рівним нулю. Він виражається у відсотках і служить показником очікуваної прибутковості інвестицій. IRR часто використовується для порівняння кількох будівельних проектів, особливо коли підприємства мають обмежені ресурси та потребують пріоритетності інвестицій. Проекти з IRR, що перевищує вартість капіталу, зазвичай вважаються життєздатними.

IRR використовують для класифікації кількох будівельних проектів на основі їх фінансової прибутковості, забезпечуючи оптимальний розподіл ресурсів. Додатково порівнюючи IRR із вартістю капіталу підприємства, управлінці визначають, чи підвищить проект вартість для акціонерів. Показник IRR часто включається в інвестиційні оцінки та фінансові презентації для зацікавлених сторін, надаючи пояснення очікуваної віддачі від інвестицій.

3. Термін окупності –вимірює час, необхідний для повернення початкових інвестицій від грошових надходжень проекту. Хоча це проста та інтуїтивно зрозуміла метрика, вона не враховує вартість грошей в часі або грошових потоків після періоду окупності. Період окупності часто використовується в попередніх оцінках будівельних проектів для оцінки ліквідності та ризику. Коротші періоди окупності є кращими в проектах з високою невизначеністю або волатильністю ринку.

В бухгалтерському обліку період окупності використовується, щоб оцінити, як швидко окупляться інвестиційні кошти, надаючи розуміння впливу проекту на ліквідність. Коротші періоди окупності є кращими в умовах високого ризику. Саме показник терміну окупності включають у стратегії управління ризиками, щоб уникнути тривалого впливу невизначених ринкових умов. Результати періоду окупності включаються до внутрішніх звітів про менеджмент, щоб висвітлити проекти зі швидкою окупністю, сприяючи прийняттю короткострокових рішень

4. Індекс рентабельності (PI) також відомий як співвідношення вигід і витрат, розраховується як відношення теперішньої вартості майбутніх грошових надходжень до початкових інвестицій. PI більше 1 вказує на потенційно прибутковий проект.

$$PI = \frac{\text{Чисті грошові потоки}}{\text{Сума інвестицій}}$$

Показник PI використовують для визначення пріоритетів проектів, коли капітальні ресурси обмежені. Це допомагає ранжувати інвестиції на основі їх відносної прибутковості. Значення PI використовуються для обґрунтування

розподілу капіталу в процесах затвердження бюджету, гарантуючи, що кожна одиниця інвестицій сприяє розвитку організації. PI часто представляється інвесторам і керівництву як частина інвестиційних пропозицій, забезпечуючи прямий коефіцієнт для оцінки ефективності проекту.

5. Аналіз чутливості передбачає перевірку того, як зміни ключових змінних, таких як витрати, доходи або ставки дисконту, впливають на результати оцінки інвестицій. Метод дає розуміння надійності проекту за різних умов. Враховуючи невизначеність, пов'язану з витратами на матеріали, ставками робочої сили та нормативними змінами, аналіз чутливості є критично важливим інструментом для оцінки фінансової стійкості будівельних проектів.

Аналіз чутливості дозволяє бухгалтерам визначити змінні, які мають найбільший вплив на результати проекту. Така інформація допомагає підготувати фінансові буфери для критичних областей витрат. Аналіз чутливості підтримує відповідність шляхом демонстрації ретельної оцінки ризиків під час фінансових аудитів і нормативних документів.

6. Аналіз сценарію вивчає вплив різних комбінацій змінних на результати проекту. Метод важливий для оцінки найкращого, найгіршого та найбільш ймовірного сценаріїв. Цей метод допомагає будівельним компаніям підготуватися до непередбачених ситуацій, таких як економічні спади або несподівані затримки, шляхом оцінки фінансових наслідків різноманітних сценаріїв.

Аналіз сценаріїв дає змогу бухгалтерам прогнозувати фінансові результати за змінних ринкових умов, інформуючи про стратегічні інвестиційні рішення. В бухгалтерському обліку метод застосовується, щоб оцінити, як фінансові результати можуть змінюватися в екстремальних сценаріях, таких як економічні спади або стрибки цін на матеріали. Результати аналізу сценаріїв включаються у фінансові моделі для допомоги в довгостроковому плануванні та звітності.

7. Аналіз витрат і вигід (CBA) – визначає та порівнює загальні витрати та вигоди від проекту, часто враховуючи нефінансові фактори, такі як соціальні

та екологічні наслідки. У проектах будівництва державного сектору СВА є стандартним інструментом для обґрунтування інвестицій, гарантуючи, що користь для суспільства переважає пов’язані з цим витрати.

На практиці СВА застосовують для порівняння грошових витрат і вигід від проекту, гарантуючи, що інвестиції є фінансово У фінансованих державою будівельних проектах бухгалтери використовують СВА, щоб продемонструвати економічну та соціальну цінність інвестицій.

8. Вартість життєвого циклу (LCC) оцінює загальну вартість володіння будівельним проектом, від початкових капітальних інвестицій до експлуатації, технічного обслуговування та остаточного виведення з експлуатації. LCC відіграє важливу роль у практиках екологічного будівництва, допомагаючи особам, які приймають рішення, визначати економічно ефективні варіанти, які мінімізують вплив на навколишнє середовище протягом усього життєвого циклу проекту. LCC використовують для оцінки повної вартості володіння, включаючи початкові інвестиції, експлуатаційні витрати та витрати на виведення з експлуатації будівельних активів. В результаті застосування методу отримуються дані для розрахунку графіків амортизації, забезпечуючи точну фінансову звітність.

9. Аналіз реальних можливостей (Real Options Analysis) розширює традиційні методи фінансової оцінки, включаючи гнучкість і стратегічні рішення. Він визнає, що менеджери можуть адаптувати інвестиційні рішення на основі обставин, що змінюються. Аналіз реальних варіантів особливо корисний у великомасштабних або інноваційних будівельних проектах, де майбутні ринкові умови та технологічний прогрес можуть вплинути на траєкторію проекту.

Метод застосовується для оцінки гнучкості відтермінування, розширення або відмови від проектів, забезпечуючи адаптацію фінансових рішень до мінливих ринкових умов. Аналіз реальних варіантів дозволяє включати коригування ризику у фінансову оцінку, що призводить до більш надійної оцінки інвестицій. Метод особливо корисний для обліку інноваційних

проектів, де традиційні методи оцінки можуть не охопити повного стратегічного потенціалу.

Відсутність чіткої методологічної основи для обліку капітальних інвестицій є суттєвою проблемою у бухгалтерському обліку, як за національними стандартами (П(С)БО), так і за міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ). Капітальні інвестиції не визначені як окремий об’єкт обліку, що призводить до невизначеності у трактуванні їх складу, оцінки та відображення у фінансовій звітності.

У П(С)БО та МСФЗ первісна вартість активів формується на основі витрат, понесених на їх створення або придбання. Проте критерії віднесення витрат до первісної вартості значно різняться. Наприклад, у міжнародних стандартах до первісної вартості можуть включатися витрати на демонтаж, транспортування, підготовку земельної ділянки та інші непрямі витрати, тоді як у національних стандартах ці витрати обліковуються окремо або як операційні витрати. Це створює розбіжності у відображенні об’єктів у звітності підприємств.

Відсутність єдиного підходу до обліку безоплатно отриманих інвестицій у П(С)БО та МСФЗ змушує підприємства використовувати професійне судження. Зокрема, за МСФЗ такі інвестиції визнаються за справедливою вартістю, що створює проблеми у випадках відсутності ринкових цін на аналогічні активи. У П(С)БО відсутність чітких інструкцій може призводити до суб’єктивності в обліку, що знижує прозорість фінансової звітності.

Згідно з МСБО 23 «Витрати на позики», фінансові витрати капіталізуються лише для кваліфікаційних активів, тобто тих, які потребують значного часу для підготовки до використання. У національних стандартах капіталізація таких витрат не завжди враховується, що може впливати на точність визначення первісної вартості капітальних інвестицій.

У національних стандартах (П(С)БО) капітальні інвестиції визначаються як окремий об’єкт обліку і обліковуються на рахунку 15 «Капітальні інвестиції». Вони не є частиною основних засобів до моменту введення об’єкта

в експлуатацію. У міжнародних стандартах (МСФЗ), зокрема МСБО 16 «Основні засоби», капітальні інвестиції трактуються як складова процесу створення або придбання основних засобів, нематеріальних активів або інших необоротних активів.

У П(С)БО капітальні інвестиції враховуються окремо до завершення будівництва або придбання активу. Це дозволяє деталізувати витрати на кожному етапі інвестиційного процесу, але створює розрив у порівнянні з міжнародними стандартами, які не виокремлюють цей процес.

У МСФЗ капітальні інвестиції інтегруються в баланс у складі основних засобів, нематеріальних активів або довгострокових інвестицій вже на етапі їх здійснення. Такий підхід спрощує фінансову звітність, але ускладнює деталізований аналіз витрат на етапах реалізації проекту.

Розбіжності у підходах до обліку капітальних інвестицій у П(С)БО та МСФЗ викликають складнощі для підприємств, які здійснюють звітність за обома системами. Наприклад:

- За П(С)БО витрати на створення активу можуть тривалий час залишатися на рахунку капітальних інвестицій і не враховуватися як основні засоби.
- У МСФЗ витрати капіталізуються як частина активів, що ускладнює оцінку загальної суми капітальних інвестицій.

Відсутність методологічного забезпечення та розбіжності між П(С)БО та МСФЗ створюють значні труднощі для підприємств у плануванні, обліку та звітності капітальних інвестицій. Це знижує точність фінансової інформації, ускладнює аудит і призводить до додаткових витрат на адаптацію системи обліку. Удосконалення нормативної бази та гармонізація підходів обліку капітальних інвестицій між національними та міжнародними стандартами є необхідними для забезпечення прозорості та порівнянності фінансової звітності.

Формування первісної вартості активів є важливим аспектом обліку капітальних інвестицій, який впливає на їх відображення у фінансовій

звітності. Проблеми виникають через відмінності у підходах національних стандартів бухгалтерського обліку (П(С)БО) та міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ). Різний підхід до включення витрат у первісну вартість активів може призводити до невідповідностей у фінансовій інформації.

Висновки до розділу 3

Третій розділ досліджує джерела фінансування будівництва та роль державної підтримки у стимулюванні капітальних інвестицій. Аналіз показав, що фінансування інвестиційної діяльності в будівельній галузі ґрунтується на використанні власних коштів підприємств, позикових ресурсів, залученні приватного капіталу та державних програм. Кожне з цих джерел має свої переваги та виклики, зокрема рівень фінансової доступності, ризики залежності та вплив на довгострокову стійкість підприємства. Держава відіграє ключову роль у стимулюванні інвестиційної діяльності через законодавче регулювання, фінансування інфраструктурних проектів, запровадження податкових пільг та програм пільгового кредитування. Особливе значення мають механізми публічно-приватного партнерства, які дозволяють ефективно поєднувати ресурси держави та приватного сектору для реалізації великих проектів. Це сприяє зменшенню навантаження на державний бюджет та залученню інновацій.

Аналіз сучасних механізмів фінансування виявив перспективність розвитку іпотечного кредитування, яке залишається недостатньо розвиненим в Україні. Інші перспективні напрями включають розвиток інститутів спільного інвестування та залучення грантів для реалізації проектів. Успішні приклади державної підтримки, такі як програми «Доступна іпотека 7%», демонструють можливість зниження фінансового навантаження на населення

та стимулювання будівельної активності. Розділ підкреслює важливість створення прозорої та ефективної системи управління джерелами фінансування, яка забезпечить цільове використання коштів, їх документальне підтвердження та контроль за фінансовими потоками. Запровадження таких механізмів сприятиме розвитку будівельної галузі, підвищенню її інвестиційної привабливості та забезпеченню економічного зростання країни.

РОЗДІЛ 4. МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ОСВІТИ ЯК ОСНОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

4.1. Роль Міжнародної ради стандартів бухгалтерської освіти у формуванні професії бухгалтера.

Освіта є наріжним каменем компетентності та професіоналізму в професії бухгалтера, яка служить основою для прийняття етичних рішень, технічної експертизи та здатності орієнтуватися в складних фінансових середовищах. Динамічний характер глобальної економіки в поєднанні зі зростаючими нормативними вимогами та очікуваннями зацікавлених сторін вимагає структурованого підходу до розвитку спеціалістів з бухгалтерського обліку, здатних долати ці виклики. Освіта не лише забезпечує теоретичні основи принципів бухгалтерського обліку, але й сприяє формуванню практичних та етичних навичок, необхідних для прийняття ефективних рішень і створення вартості в різноманітних контекстах.

У зв’язку з цим Рамкова основа Міжнародної ради стандартів бухгалтерської освіти (IAESB) відіграє ключову роль у стандартизації бухгалтерської освіти в усьому світі. Розробляючи та просуваючи Міжнародні стандарти освіти (IES), IAESB встановлює критерії для вступних вимог, початкового професійного розвитку (IPD) і безперервного професійного розвитку (CPD) для бухгалтерів. Ці стандарти гарантують, що професія залишається надійною, адаптованою та чутливою до мінливих вимог. Крім того, у структурі підкреслюється важливість інтеграції технічної компетентності з професійними навичками та етичними цінностями, що дає змогу бухгалтерам сумлінно та професійно виконувати свої функції.

У цьому розділі розглядається роль освіти у формуванні професії бухгалтера через призму Концепції IAESB. Окреслюючи його цілі, масштаби

та освітні концепції, які він просуває, у розділі підкреслюється внесок системи у підвищення якості та узгодженості бухгалтерської освіти в різних юрисдикціях. Завдяки детальному дослідженню результатів навчання, рівнів кваліфікації та взаємозв'язку між освітою, навчанням і практичним досвідом це обговорення підкреслює трансформаційний вплив Концепції IAESB на професійний розвиток бухгалтерів.

Міжнародні освітні стандарти (International Education Standards, IESs) є ключовим інструментом у стандартизації та підвищенні якості бухгалтерської освіти на глобальному рівні. Розроблені Міжнародною радою з освітніх стандартів бухгалтерів (International Accounting Education Standards Board, IAESB) у рамках діяльності Міжнародної федерації бухгалтерів (International Federation of Accountants, IFAC), ці стандарти встановлюють орієнтири для підготовки, професійного розвитку та підтримки компетенцій бухгалтерів. Вони слугують основою для гармонізації освітніх вимог, сприяють міжнародній мобільності бухгалтерів та підтримують високі етичні стандарти професії.

Головна мета IESs полягає в підвищенні якості освіти для професійних бухгалтерів, що сприяє зміцненню довіри суспільства до бухгалтерської професії. Вони спрямовані на забезпечення того, щоб бухгалтери мали достатній рівень технічної компетентності, професійних навичок та етичних цінностей, необхідних для виконання своїх обов'язків.

Обсяг IESs охоплює три ключові етапи освітнього процесу для бухгалтерів:

1. Вимоги до вступу в програми бухгалтерської освіти.
2. Початковий професійний розвиток (Initial Professional Development, IPD).
3. Безперервний професійний розвиток (Continuing Professional Development, CPD).

IESs є принципово орієнтованими стандартами, які дозволяють адаптувати їх до національних освітніх і регуляторних систем. Це забезпечує

гнучкість у впровадженні стандартів, зберігаючи їхню цілісність як міжнародного еталону найкращих практик.

IESs визначають базові критерії для вступу до програм професійної бухгалтерської освіти. Ці критерії забезпечують, щоб кандидати мали необхідний освітній рівень та загальну підготовку для успішного навчання. Особливу увагу приділяють розвитку критичного мислення, базових знань у галузі математики, економіки та етики, а також навичок комунікації.

IPD охоплює період навчання, під час якого майбутні бухгалтери здобувають професійну компетентність, необхідну для виконання своїх обов'язків. Цей етап включає:

- Професійну бухгалтерську освіту: Формування технічних знань, професійних навичок та етичних установок.
- Практичний досвід: Робота у реальних умовах, що забезпечує застосування теоретичних знань на практиці.
- Оцінювання: Перевірка рівня професійної компетентності **через** різні методи оцінювання, зокрема іспити, симуляції та відгуки наставників.

IPD завершується отриманням професійної кваліфікації, що підтверджує готовність бухгалтера виконувати професійні обов'язки.

CPD є безперервним процесом навчання та вдосконалення, спрямованим на підтримку компетентності бухгалтерів протягом їхньої кар'єри. В умовах швидких змін у технологіях, регулюванні та бізнес-практиках CPD дозволяє професіоналам адаптуватися до нових вимог і залишатися конкурентоспроможними.

CPD включає:

- Освітні програми та тренінги: Поглиблення знань та розширення технічних і професійних навичок.
- Практичний досвід: Робота в нових умовах, яка сприяє розвитку інноваційних підходів.
- Неофіційне навчання: Самостійне здобуття знань, участь у мережах професійного обміну та наставництво.

Міжнародні освітні стандарти сприяють не лише підвищенню якості бухгалтерської освіти, а й розвитку глобальної бухгалтерської спільноти. Вони забезпечують прозорість, підзвітність і узгодженість освітніх практик, підтримуючи стійкість і довіру до професії. Завдяки IESs бухгалтери отримують інструменти для виконання своїх обов'язків на найвищому рівні, незалежно від географічного контексту чи галузі діяльності.

Професійна компетентність у бухгалтерській професії визначається як здатність виконувати професійні обов'язки відповідно до високих стандартів якості та етики. Вона охоплює інтеграцію технічних знань, професійних навичок і етичних цінностей, що дозволяє бухгалтерам ефективно діяти в умовах сучасного динамічного середовища.

Технічна компетентність є основою професійних здібностей бухгалтера. Вона включає знання міжнародних і національних стандартів бухгалтерського обліку, податкового законодавства, аудиту та фінансової звітності. Ці знання забезпечують можливість точної підготовки та аналізу фінансової інформації, прийняття обґрунтованих рішень і дотримання регуляторних вимог. Завдяки технічній компетентності бухгалтери можуть працювати в межах правового поля, підтримуючи прозорість і достовірність фінансової інформації.

Професійні навички формують здатність застосовувати технічні знання на практиці та ефективно взаємодіяти з іншими. До них належать критичне мислення, яке дозволяє аналізувати складні фінансові ситуації та пропонувати ефективні рішення, а також комунікаційні здібності, необхідні для чіткого передавання інформації різним зацікавленим сторонам. Лідерство й управління проєктами сприяють ефективній координації роботи команд, а адаптивність забезпечує здатність швидко реагувати на зміни в регуляторному чи технологічному середовищі. Професійні навички дозволяють бухгалтерам вирішувати складні проблеми та адаптуватися до змін.

Етичні цінності та професійні установки є ключовою складовою компетентності, що забезпечує довіру до професії. Вони ґрунтуються на принципах чесності, об'єктивності, конфіденційності та професійної

поведінки, визначених, наприклад, у Кодексі етики Міжнародної федерації бухгалтерів. Відповідальність і прозорість є невід'ємними аспектами діяльності бухгалтера, спрямованими на забезпечення надійності фінансової інформації та уникнення конфліктів інтересів. Дотримання етичних стандартів гарантує, що бухгалтерські рішення відповідають найвищим професійним вимогам.

Інтеграція технічної компетентності, професійних навичок і етичних цінностей створює цілісну основу для високоякісної роботи бухгалтера. Такий підхід дозволяє не лише виконувати технічні завдання, але й відігравати роль стратегічного партнера в організації, сприяючи її сталому розвитку та підвищенню довіри з боку суспільства. Професійна компетентність забезпечує здатність бухгалтера діяти ефективно, відповідально та інноваційно в умовах сучасних викликів.

Професійна компетентність є центральним елементом, який визначає здатність бухгалтера ефективно виконувати свої обов'язки та забезпечувати високий рівень довіри до професії. Вона дозволяє фахівцям забезпечувати якість ключових функцій, таких як підготовка фінансової звітності, надання консультацій, проведення аудиту та управління фінансовими ризиками.

Здатність виконувати обов'язки відповідно до міжнародних стандартів і законодавчих вимог є однією з найважливіших функцій професійної компетентності. Завдяки глибоким технічним знанням бухгалтери можуть дотримуватись міжнародних стандартів фінансової звітності (IFRS) та національних регуляторних вимог. Це забезпечує відповідність їхньої роботи встановленим нормам і підтримує прозорість фінансової діяльності.

Точність, надійність і прозорість фінансової інформації є основою довіри до бухгалтерських даних, яку цінують як внутрішні, так і зовнішні зацікавлені сторони. Компетентний бухгалтер здатний мінімізувати помилки, виявляти ризики та гарантувати, що фінансова звітність повністю відображає реальний стан справ організації. Це не лише покращує якість управлінських рішень, але й сприяє зміцненню довіри з боку інвесторів, кредиторів та регуляторів.

Компетентність також є критично важливою для прийняття обґрунтованих рішень в умовах невизначеності та складності. Сучасне бізнес-середовище часто характеризується швидкими змінами, високим рівнем складності та ризиків. Професійна компетентність дозволяє бухгалтерам ефективно оцінювати ситуації, аналізувати доступні дані та розробляти рекомендації, які враховують як короткострокові, так і довгострокові наслідки.

Співпраця з різними зацікавленими сторонами є ще одним важливим аспектом професійної діяльності бухгалтера. Компетентність забезпечує здатність ефективно комунікувати з клієнтами, регуляторами, внутрішніми командами та іншими партнерами. Це включає надання складної фінансової інформації у зрозумілому форматі, участь у прийнятті стратегічних рішень і підтримку ефективного діалогу між усіма учасниками.

Професійна компетентність не лише сприяє виконанню технічних завдань, але й забезпечує здатність бухгалтера адаптуватися до змін, вирішувати складні проблеми та підтримувати високу якість послуг. Це робить її незамінним компонентом успішної професійної діяльності.

Етична складова професійної компетентності бухгалтера є ключовим фактором, який формує довіру з боку клієнтів, регуляторів і суспільства. Вона визначає стандарти поведінки, які забезпечують виконання професійних обов’язків на високому рівні, дотримуючись принципів чесності, відповідальності та прозорості.

Дотримання етичних стандартів є основою професійної етики бухгалтера. Зокрема, Кодекс етики Міжнародної федерації бухгалтерів (IFAC) визначає п’ять ключових принципів: чесність, об’єктивність, професійну компетентність і належну ретельність, конфіденційність і професійну поведінку. Ці принципи створюють основу для прийняття рішень, які є етичними та сприяють захисту інтересів усіх зацікавлених сторін.

Відповідальність є ще одним критично важливим аспектом професійної етики. Бухгалтери усвідомлюють, що їхня робота має значний вплив на фінансову стійкість організацій, стабільність економіки та довіру до

фінансової системи. Це усвідомлення спонукає до сумлінного виконання обов'язків, дотримання нормативних вимог і збереження високих стандартів професійної діяльності.

Прозорість у бухгалтерській професії передбачає чіткість і доступність фінансової інформації для всіх зацікавлених сторін, включаючи інвесторів, кредиторів, регуляторів і громадськість. Прозорість сприяє підвищенню довіри до фінансових даних і забезпечує впевненість у тому, що всі рішення базуються на повній і достовірній інформації.

Неупередженість є важливою передумовою незалежності бухгалтера. Вона полягає в уникненні конфлікту інтересів і прийнятті рішень, що базуються на об'єктивній оцінці фактів. Незалежність у професійній діяльності дозволяє бухгалтерам виконувати свої обов'язки без зовнішнього тиску чи впливу, що є критично важливим для збереження довіри до професії.

Професійні цінності та етичні принципи є основою для прийняття рішень, які відповідають не лише вимогам законодавства, але й очікуванням суспільства. Вони забезпечують високу якість послуг, надійність фінансової інформації та підтримку стійкості фінансової системи. У сучасному світі, де репутація організацій і довіра до професійних послуг відіграють вирішальну роль, етична складова є невід'ємним елементом професійної компетентності бухгалтера.

Цілісна інтеграція технічної експертизи, практичних навичок і етичних принципів є основою професійної компетентності бухгалтера. Ця інтеграція забезпечує гармонійний розвиток усіх аспектів професійної діяльності, дозволяючи фахівцям виконувати свої обов'язки з максимальною ефективністю, відповідальністю та у відповідності до найвищих стандартів.

Поєднання технічної експертизи з практичними навичками створює умови для реалізації складних завдань і прийняття обґрунтованих рішень в умовах невизначеності. Технічні знання дозволяють бухгалтерам розуміти й застосовувати стандарти, аналізувати фінансові дані та виконувати аудиторські

функції, тоді як професійні навички забезпечують ефективну комунікацію, лідерство та адаптацію до змін у середовищі.

Етичні принципи відіграють ключову роль у формуванні довіри до професії. Вони визначають, як технічні знання та навички застосовуються на практиці, забезпечуючи дотримання етичних стандартів і прозорість у роботі бухгалтера. Без етики професійна компетентність втрачає свою соціальну значущість, оскільки не може гарантувати відповідність очікуванням суспільства та регуляторів.

Інтеграція всіх складових професійної компетентності дозволяє бухгалтерам забезпечувати високу якість послуг, навіть в умовах зростаючої складності та глобалізації бізнесу. Вона сприяє гнучкості у виконанні завдань, здатності розвивати інноваційні підходи та адаптуватися до нових викликів, таких як технологічні зміни чи зростання регуляторних вимог.

У результаті компетентний бухгалтер є не лише виконавцем технічних завдань, але й стратегічним партнером, який забезпечує сталий розвиток організації. Такий підхід допомагає компаніям досягати фінансової стабільності, ефективно управляти ресурсами та зміцнювати довіру з боку інвесторів, клієнтів і суспільства. Таким чином, інтеграція складових професійної компетентності є критично важливою для успішного функціонування як окремих бухгалтерів, так і організацій у цілому.

4.2. Результати навчання в галузі бухгалтерської освіти: визначення та важливість

Результати навчання – це чітко сформульовані твердження, в яких детально описано, що учні повинні знати, бути здатними виконувати, а також цінності, які вони повинні підтримувати після завершення конкретного курсу чи програми. У бухгалтерській освіті ці результати служать структурованою

основою, яка визначає очікувані рівні технічної компетентності, професійних навичок і етичних принципів, необхідних для кар'єри в професії. Чітко вказуючи, чого повинні досягти учні, результати навчання гарантують, що освіта відповідає складним вимогам сфери бухгалтерського обліку, що розвиваються.

Результати навчання є фундаментальними у формуванні освітнього досвіду як для студентів, так і для викладачів, розглядаючи ключові сфери, критичні для підготовки професійних бухгалтерів:

1. Стандартизація освітніх очікувань

Результати навчання створюють послідовний орієнтир того, чого повинні навчитися починаючі бухгалтери, забезпечуючи глобальну гармонізацію практик бухгалтерського обліку. У взаємопов'язаному світі ця стандартизація дозволяє фахівцям, які пройшли підготовку в різних юрисдикціях, дотримуватися подібних принципів і рамок, сприяючи мобільності та послідовності на міжнародних ринках. Цей аспект є особливо важливим, оскільки бухгалтерський облік продовжує залежати від глобальних стандартів, таких як Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), які вимагають єдиної освітньої основи.

2. Керівництво розробкою навчального плану

Викладачі покладаються на результати навчання для розробки навчальних програм, які відповідають професійним, нормативним та етичним вимогам професії бухгалтера. Ці результати гарантують, що освітні програми включають такі важливі компоненти, як:

• Володіння технічними стандартами, такими як фінансова звітність, аудит та оподаткування.

• Розвиток таких навичок, як критичне мислення, вирішення проблем та ефективне спілкування.

• Інтеграція етичних міркувань і дотримання кодексів поведінки.

Добре структурований навчальний план, який базується на чітких результатах навчання, гарантує, що програми залишаються актуальними та готують бухгалтерів, готових відповідати сучасним викликам.

3. Оцінка компетентності

Результати навчання встановлюють вимірні орієнтири для оцінки прогресу та готовності студентів. Ці контрольні показники гарантують, що учні досягають не лише теоретичних знань, але й практичного застосування своїх навичок і дотримання професійної етики. Методи оцінювання можуть включати іспити, тематичні дослідження, практичні завдання та моделювання, призначені для визначення того, наскільки добре учні досягають визначених результатів. Такий підхід не тільки забезпечує прозорість в оцінюванні навчання, але й гарантує, що майбутні бухгалтери готові виконувати реальні обов'язки.

Результати навчання служать не просто освітніми орієнтирами; вони формують основу для професійного розвитку протягом усього життя. Бухгалтери повинні орієнтуватися в динамічному середовищі, яке характеризується технологічним прогресом, посиленням регулятивного контролю та глобалізацією ринків. Результати навчання допомагають переконатися, що професіонали не тільки готові до роботи після отримання кваліфікації, але й здатні адаптуватися до постійних змін протягом своєї кар'єри.

Для педагогів результати навчання забезпечують ясність того, чого мають досягти їхні учні, дозволяючи їм ефективно зосереджувати свої навчальні стратегії та ресурси. Для студентів ці результати встановлюють чіткі очікування, допомагаючи їм зрозуміти навички та знання, які вони повинні отримати та застосувати у своїх майбутніх ролях. Для роботодавців і регуляторних органів вони гарантують, що нові учасники професії володіють стандартизованим рівнем компетентності та етичної обізнаності.

Завдяки тісному узгодженню між освітою, професійними вимогами та галузевими стандартами, що розвиваються, результати навчання гарантують,

що бухгалтерська освіта продовжує залишатися життєво важливим компонентом у підготовці кваліфікованих, етичних та адаптованих професіоналів, здатних робити значний внесок у фінансові системи сучасного світу.

Для того щоб врахувати різні етапи професійного розвитку, результати навчання у бухгалтерській освіті класифікуються за трьома рівнями: базовий (foundation), проміжний (intermediate) та просунутий (advanced). Ці рівні відображають поступовий перехід від базового розуміння до майстерності, що відповідає зростаючій складності завдань і відповідальності, які виникають у професійній діяльності бухгалтера.

Базовий рівень є відправною точкою професійного розвитку, на якому студенти формують базове розуміння принципів бухгалтерського обліку та виконують завдання під керівництвом. Цей рівень спрямований на:

- Визначення, пояснення та узагальнення ключових концепцій у бухгалтерському обліку.

Студенти вивчають основні терміни, теоретичні підходи та фундаментальні принципи, що забезпечують основу для подальшого навчання.

- Застосування базових знань для виконання простих завдань.

На цьому етапі студенти вчаться працювати з основною документацією, виконувати нескладні обчислення та дотримуватися стандартних процедур.

- Усвідомлення важливості професійних цінностей, етики та установок у практичній діяльності.

Важливий акцент робиться на розумінні значення етичної поведінки, прозорості та відповідальності у роботі бухгалтера.

- Розв’язання нескладних проблем із залученням наставників до вирішення більш складних питань.

Студенти розвивають навички ідентифікації простих проблем і пошуку стандартних рішень, залишаючи складні завдання для досвідчених фахівців.

Завдання на базовому рівні зазвичай характеризуються низьким рівнем невизначеності, складності та неоднозначності. Наприклад, це можуть бути

розрахунки основних показників, підготовка простих фінансових звітів або виконання стандартних аудитів транзакцій. Такий підхід дає студентам можливість зосередитися на засвоєнні основ, формуючи впевненість у своїх знаннях і навичках.

Базовий рівень сприяє розвитку технічного й етичного фундаменту, необхідного для подальшого професійного зростання. Завдяки постійному нагляду з боку наставників студенти отримують цінний досвід, що допомагає уникати помилок і формувати стійкі професійні звички.

Базовий рівень є критично важливим етапом для формування основ професійної компетентності бухгалтера. Він забезпечує впевненість у роботі з базовими інструментами, дозволяє зрозуміти значення етики та готує студентів до переходу на більш складні рівні підготовки.

Проміжний рівень професійної підготовки характеризується здатністю студентів самостійно застосовувати знання та приймати рішення в межах структурованої системи. Цей рівень відображає перехід від базового розуміння концепцій до впевненого виконання завдань середньої складності, що вимагають інтеграції знань, навичок та етичних принципів.

На цьому етапі студенти розвивають навички, необхідні для успішної діяльності в професійних умовах з помірним рівнем складності та невизначеності. Основними аспектами проміжного рівня є:

- Аналіз і порівняння принципів та теорій для виконання професійних завдань.

Студенти здатні глибше розуміти бухгалтерські стандарти, економічні теорії та регуляторні вимоги, що дозволяє їм критично оцінювати їхню застосовність у різних контекстах.

- Інтеграція технічної компетентності та професійних навичок для вирішення завдань середньої складності.

Завдання на цьому рівні включають, наприклад, підготовку фінансової звітності для складних операцій, аналіз управлінських показників або оцінку

ризиків для бізнесу. Це вимагає поєднання технічних знань із такими навичками, як критичне мислення, планування та комунікація.

- Застосування етичних принципів у повсякденній професійній діяльності.

Студенти демонструють здатність приймати рішення, що відповідають етичним стандартам, і враховувати професійні цінності під час вирішення типових завдань.

- Ефективна комунікація фінансової інформації з різними зацікавленими сторонами.

На цьому рівні студенти вчаться чітко й переконливо доносити фінансові дані та аналітичні висновки до керівництва, інвесторів, клієнтів або регуляторів, адаптуючи свої повідомлення до потреб кожної аудиторії.

Проміжний рівень готує майбутніх бухгалтерів до роботи в умовах з помірним рівнем складності та невизначеності, де потрібна здатність виконувати завдання з більшою самостійністю. Наприклад, такі ролі, як бухгалтер-аналітик чи спеціаліст із внутрішнього контролю, вимагають не лише технічних знань, але й здатності до самостійного прийняття рішень та ефективного спілкування.

Цей рівень також сприяє формуванню професійної автономії, оскільки студенти починають брати на себе більшу відповідальність за результати своєї роботи. Завдяки інтеграції технічних знань, навичок вирішення проблем та етичної відповідальності, проміжний рівень закладає основу для переходу до більш складних професійних ролей.

Проміжний рівень є важливим етапом підготовки професійних бухгалтерів, оскільки забезпечує здатність не лише виконувати поставлені завдання, але й адаптуватися до нових умов, приймати зважені рішення та підтримувати високу якість роботи в умовах динамічного середовища.

Просунутий рівень професійної підготовки відображає найвищий ступінь компетентності, що характеризується здатністю до лідерства, стратегічного мислення та вирішення складних проблем. На цьому етапі бухгалтери

демонструють майстерність у застосуванні знань, навичок і етичних принципів у ситуаціях із високим рівнем неоднозначності та невизначеності.

На просунутому рівні професійна підготовка зосереджена на розв'язанні найскладніших завдань і прийнятті рішень із широким стратегічним впливом. Основні аспекти цього рівня включають:

- Інтеграція знань із різних технічних галузей для управління проектами та керівництва командами.

Фахівці здатні поєднувати знання з фінансового обліку, оподаткування, управлінського обліку, аудиту та аналізу ризиків для успішного управління міждисциплінарними проектами. Вони не лише виконують завдання, але й формують бачення та стратегії розвитку організацій.

- Розв'язання складних проблем із мінімальним контролем і прогнозування майбутніх викликів.

Просунуті професіонали вміють самостійно аналізувати складні ситуації, визначати пріоритети та розробляти інноваційні рішення. Вони також здатні прогнозувати ризики та можливості, враховуючи динаміку бізнес-середовища.

- Здійснення професійного судження, що базується на етичних міркуваннях і потребах зацікавлених сторін.

У ситуаціях, що вимагають стратегічного підходу, бухгалтери цього рівня приймають рішення, керуючись як професійними стандартами, так і етичними принципами, забезпечуючи при цьому баланс між інтересами організації та суспільними очікуваннями.

- Переконлива комунікація складної інформації широкій аудиторії.

Фахівці вміють адаптувати повідомлення до потреб різних аудиторій, таких як інвестори, правління, регулятори чи громадськість. Вони здатні представити складну фінансову або стратегічну інформацію в зрозумілій і переконливій формі, що сприяє прийняттю обґрунтованих рішень.

Робота на просунутому рівні передбачає виконання завдань із високим рівнем неоднозначності та невизначеності. Це відображає відповідальність, яку покладають на керівників, стратегів і радників у бухгалтерській професії.

Наприклад, такі ролі, як фінансовий директор, керівник аудиторської команди або стратегічний консультант, вимагають не лише технічної експертизи, але й здатності вести організацію до сталого розвитку, приймати важливі рішення та надихати команди.

Просунутий рівень є ключовим етапом у підготовці лідерів бухгалтерської професії. Він забезпечує здатність управляти змінами, підтримувати високі стандарти професійної діяльності та сприяти стратегіям, що спрямовані на досягнення довгострокових цілей організації. У сучасному світі, де швидкі зміни та високий рівень конкуренції є нормою, компетентність на цьому рівні є критично важливою для підтримки якості й стійкості бухгалтерської професії.

Рівні професійної підготовки у бухгалтерській освіті забезпечують структурований підхід до розвитку компетентностей, що дозволяє бухгалтерам бути готовими до професійних викликів на кожному етапі їхньої кар'єри. Визначення чітких рівнів компетентності сприяє поступовому нарощуванню знань, навичок та етичних принципів, необхідних для виконання завдань різної складності й важливості.

Рівні підготовки – базовий, проміжний і просунутий – дозволяють планомірно формувати компетенції, адаптуючи навчання до поточних і майбутніх потреб професії. Це гарантує, що студенти спочатку освоюють фундаментальні знання та навички, поступово переходячи до більш складних аспектів роботи, таких як самостійне прийняття рішень, вирішення проблем і лідерство.

Впровадження рівнів підготовки забезпечує відповідність освіти реальним вимогам професії, де технічні знання повинні поєднуватися з аналітичним мисленням, етичним судженням і адаптивністю до змін. Це особливо важливо в умовах глобалізованого середовища, де швидкі технологічні зміни, посилення регулювання та зростаюча складність фінансових систем вимагають від бухгалтерів високого рівня компетентності.

Впорядковане використання рівнів підготовки дозволяє освітнім закладам створювати програми, що відповідають професійним стандартам і сучасним тенденціям. Для роботодавців така структура допомагає оцінювати рівень готовності фахівців до виконання завдань, планувати навчання та розвиток кадрів відповідно до потреб організації.

Рівні підготовки сприяють не лише технічному вдосконаленню, але й розвитку етичного лідерства та інноваційного підходу до вирішення проблем. Бухгалтери, які пройшли всі етапи підготовки, здатні ефективно працювати в багатонаціональних командах, приймати рішення в умовах невизначеності й забезпечувати стратегічний розвиток організацій.

Рівні професійної підготовки в бухгалтерській освіті є важливим інструментом у забезпеченні якості навчання та розвитку фахівців, які відповідають вимогам сучасного ринку праці. Вони дозволяють створювати гармонійно розвинених бухгалтерів, здатних адаптуватися до глобальних змін і сприяти стійкості та прозорості фінансових систем. Цей підхід підтримує не лише індивідуальний розвиток фахівців, але й зміцнює репутацію бухгалтерської професії в цілому.

Висновки до розділу 4

У четвертому розділі досліджено вплив міжнародних стандартів бухгалтерської освіти на формування професійної компетентності бухгалтерів. Особливу увагу приділено ролі Міжнародної ради стандартів бухгалтерської освіти (IAESB) у стандартизації освітнього процесу. Встановлено, що міжнародні освітні стандарти (IESs) створюють єдиний підхід до підготовки, професійного розвитку та підтримки компетентності бухгалтерів, що є важливим чинником для гармонізації професійних практик у глобалізованій економіці. Аналіз показав, що IESs охоплюють усі етапи професійного

розвитку бухгалтерів: вступні вимоги, початковий професійний розвиток (IPD) та безперервний професійний розвиток (CPD). Це забезпечує системний підхід до формування технічних знань, професійних навичок та етичних цінностей. Результати навчання, визначені IESs, сприяють стандартизації освітніх вимог і підвищують мобільність професійних бухгалтерів на міжнародному ринку праці. Важливою складовою стандартів є їх адаптивність до національних умов, що дозволяє ефективно впроваджувати їх у різних освітніх системах без втрати цілісності. Стандарти забезпечують інтеграцію теоретичних знань із практичним досвідом, що підвищує якість підготовки фахівців і відповідає сучасним викликам у сфері бухгалтерського обліку. Підкреслено значення професійної компетентності, яка включає технічну експертизу, професійні навички та етичні принципи. Саме інтеграція цих елементів дозволяє бухгалтерам ефективно виконувати свої функції, приймати обґрунтовані рішення та забезпечувати довіру до фінансової інформації.

ВИСНОВКИ

Капітальні інвестиції виступають основним інструментом забезпечення розвитку підприємств. Вони спрямовані на створення або придбання необоротних активів, модернізацію матеріально-технічної бази, освоєння нових технологій і збільшення обсягів виробництва. Інвестиції формують довгострокову стратегію підприємства, забезпечуючи підвищення його конкурентоспроможності. Аналіз різних підходів до класифікації капітальних інвестицій дозволив виявити основні ознаки, за якими інвестиції можна групувати: за формою активів (матеріальні, нематеріальні), за напрямком використання (реальні, фінансові), за терміном реалізації (коротко- і довгострокові). Така класифікація полегшує управління інвестиціями та обґрунтованість прийняття управлінських рішень.

Дослідження показало, що П(С)БО орієнтовані на регламентування обліку для внутрішніх потреб підприємства, тоді як МСФЗ акцентують увагу на прозорості звітності для зовнішніх користувачів. Це призводить до різниці у формуванні первісної вартості активів, оцінці активів за справедливою вартістю та капіталізації фінансових витрат. Формування первісної вартості активів в Україні обмежується врахуванням основних витрат, тоді як міжнародні стандарти включають демонтаж, транспортування та інші додаткові витрати. Це створює ризик недооцінки активів у фінансовій звітності підприємств, що працюють у глобальному середовищі.

Капітальні інвестиції виступають основним інструментом забезпечення розвитку підприємств. Вони спрямовані на створення або придбання необоротних активів, модернізацію матеріально-технічної бази, освоєння нових технологій і збільшення обсягів виробництва. Інвестиції формують довгострокову стратегію підприємства, забезпечуючи підвищення його конкурентоспроможності. Аналіз різних підходів до класифікації капітальних інвестицій дозволив виявити основні ознаки, за якими інвестиції можна групувати: за формою активів (матеріальні, нематеріальні), за напрямком використання (реальні, фінансові), за терміном реалізації (коротко- і

довгострокові). Така класифікація полегшує управління інвестиціями та обґрунтованість прийняття управлінських рішень.

Дослідження показало, що П(С)БО орієнтовані на регламентування обліку для внутрішніх потреб підприємства, тоді як МСФЗ акцентують увагу на прозорості звітності для зовнішніх користувачів. Це призводить до різниці у формуванні первісної вартості активів, оцінці активів за справедливою вартістю та капіталізації фінансових витрат. Формування первісної вартості активів в Україні обмежується врахуванням основних витрат, тоді як міжнародні стандарти включають демонтаж, транспортування та інші додаткові витрати. Це створює ризик недооцінки активів у фінансовій звітності підприємств, що працюють у глобальному середовищі.

Власний капітал підприємств залишається базовим джерелом фінансування капітальних інвестицій, однак його обмеженість змушує підприємства шукати зовнішні джерела фінансування. До власних коштів належать прибуток, амортизаційні відрахування та резерви. Банківські кредити та облігаційні позики є популярними джерелами фінансування великих проектів. Проте їх використання вимагає ретельного планування і врахування витрат на обслуговування позик, які можуть суттєво впливати на фінансову стійкість підприємства.

Державні субсидії, гранти та програми підтримки є важливим джерелом фінансування соціально значущих проектів. Це дозволяє знизити фінансове навантаження на підприємства та стимулювати інвестиційну активність. Державно-приватне партнерство є ефективним механізмом для залучення приватного капіталу до реалізації інфраструктурних проектів. Така співпраця зменшує навантаження на державний бюджет і дозволяє реалізовувати проекти стратегічного значення. Іпотечне кредитування та інститути спільного інвестування мають високий потенціал для розвитку будівельної галузі, забезпечуючи доступність фінансування для підприємств і населення.

Міжнародні освітні стандарти формують системний підхід до підготовки бухгалтерів, який охоплює всі етапи професійного розвитку: від початкової

освіти до безперервного професійного вдосконалення. Інтеграція теоретичних знань із практичним досвідом у навчальних програмах підвищує рівень компетентності бухгалтерів, дозволяючи їм відповідати викликам сучасного бізнес-середовища. Запровадження міжнародних стандартів у національні освітні системи сприяє уніфікації професійної підготовки та підвищенню довіри до фінансової звітності. Формування етичних принципів є важливою складовою професійної компетентності, що забезпечує прозорість і відповідальність у веденні бухгалтерського обліку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондар М.І. Концепція вдосконалення обліку капітальних інвестицій // Облік і фінанси АПК. 2019. № 12. С. 25–31

2. Бухгалтерський облік витрат на ремонт власних основних засобів | В В Євдокимов | Ефективна економіка №11 2016. Журнал «Ефективна економіка» - наукове фахове видання з питань економіки. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5236.

3. Волошин І. В. Визначення економічної сутності інновацій як об'єкта обліку і аналізу / І. В. Волошин // Економічний аналіз / Збірник наукових праць кафедри економічного аналізу ТНЕУ. – Тернопіль : ТНЕУ, 2008. – Випуск 3(19). – С. 261-264.

4. Волошин І. В. Методика оцінки інновацій / І. В. Волошин // Облік і фінанси АПК. – 2009. – № 4. – С. 102-106.

5. Волошина С. В., Скубіліна А. В., Чеботаренко А. М. Нерівність доходів населення України як перешкода розвитку людського капіталу. Економіка і суспільство. 2017. № 9. С. 882–889.

6. Давиденко Д. О. Ієрархічна модель проблем фінансування будівництва житла інвестором. Міжнародний науково-виробничий журнал. 2014. № 24. С. 102–106.

7. Економіка та організація інноваційної діяльності : [підручник] – 3-тє вид. / О. І. Волков, М. П. Денисенко, А. П. Гречан. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 662с.

8. Економіка та організація інноваційної діяльності : [підручник]. 3-тє вид. О. І. Волков, М. П. Денисенко, А. П. Гречан. К. : Центр учбової літератури, 2007. – 662с.

9. Економічна правда. Будівельний ринок без грошей і кадрів. Що далі?. Економічна правда. URL: https://epravda.com.ua/columns/2024/11/11/721617/.

10. За два роки в межах програми «Велике будівництво» оновлено й

побудовано понад 40% основної мережі доріг України – Офіційне інтернет-представництво Президента України. URL: https://www.president.gov.ua/news/volodimir-zelenskij-za-dva-roki-v-mezhah-programi-velike-bud-72245

11. Задорожний З.В. Актуальні питання облікової політики підприємств щодо необоротних активів / З.В. Задорожний, Л.Г. Семеген, Л.Т. Богуцька. – Тернопіль : ТНЕУ, 2012. – 237 с.

12. Задорожний З.В. Концептуальні підходи до організації обліку в Україні // Концепція розвитку бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту в Україні: моногр. /З.-М.В. Задорожний, Я.Д. Крупка, І.Я. Омецінська, – Тернопіль: ТНЕУ, 2015. – 320 с.

13. Закон України «Про інвестиційну діяльність»: Закон України від 18.09.1991 р. № 1560-XII (зі змінами і доповненнями). URL: http://zakon.rada.gov.ua.

14. Крупка Я. Д. Інвестиційно-інноваційний напрям розвитку підприємства та його інформаційне забезпечення / Я.Д. Крупка //Вісник національного університету водного господарства та природокористування. – Рівне, 2006. –

15. Крупка Я. Д. Облік інвестицій : [Монографія] / Я.Д. Крупка. – Тернопіль: Економічна думка, 2001. – 302 с.

16. Крупка Я. Д. Облік інвестицій : [Монографія] / Я.Д. Крупка. – Тернопіль: Економічна думка, 2001. – 302 с.

17. Крупка Я. Д. Облік інвестицій: монографія. – Тернопіль: Економічна думка, 2011. – 302 с.

18. Крупка Я. Д. Фінансовий облік : [підручник] – 2-тє вид. доп. і перероб. / Я. Д. Крупка, З. В. Задорожний, Н. Я. Микитюк та ін. – К.: Кондор-Видавництво, 2013. – 551 с.

19. Крупка Я.Д. Облік в будівництві: Підручник / Я.Д. Крупка,З.В. Задорожний, Р.О. Мельник. – Тернопіль: Економічна думка, 2006. – 608 с.

20. Крупка Я.Д. Облік інвестиційно-інноваційної діяльності : навч.

посібник / Я.Д. Крупка, С.В. Питель, І.В. Мельничук. Тернопіль: Крок, 2016. – 255 с.

21. Кундеус О. М. Особливості розвитку інтеграційно-кластерних процесів вАПК / О. М. Кундеус // Інноваційна економіка. – 2014. – №6. – С. 42-48.

22. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 (МСБО 16). Основні засоби : Стандарт Ради з Міжнар. стандартів бух. обліку від 01.01.2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014#Text.

23. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 23 (МСБО 23). Витрати на позики : Стандарт Ради з Міжнар. стандартів бух. обліку від 01.01.2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_042#Text.

24. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 40 (МСБО 40). Інвестиційна нерухомість : Стандарт Ради з Міжнар. стандартів бух. обліку від 01.01.2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_026#Text.

25. Міністерство Фінансів України. Державна програма «Доступна іпотека 7%» – для широкого кола громадян України. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/derzhavna_programa_dostupna_ipoteka_7__dlia_shirokogo_kola_gromadian_ukraini_prezentatsiia-2725

26. Назаренко І.М. Аналіз інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств регіонів України // Проблеми економіки. 2019. № 4. С. 136–142.

27. Наказ Державного комітету статистики України «Про затвердження Методики розрахунку індексу капітальних інвестицій»: Наказ від 25.12.2009 р. № 494. URL:

28. Ночовна Ю.О. Протиріччя та проблеми обліку капітальних інвестицій // Агросвіт. 2019. № 13. С. 18–24

29. Орлов Д. І. Проблема аналізу впливу зовнішнього середовища на функціонування організації. 2013. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/ekmk_2013_1_16.pdf

30. Пересада А.А. Інвестиційний процес в Україні. – К.: Лібра, 1998.– 392с.

31. Перспективи будівельної галузі України 2024 - BDO. Міжнародна аудиторська компанія BDO - BDO. URL: https://www.bdo.ua/uk-ua/insights-2/information-materials/2024/ukrainian-construction-market-in-2024.

32. Пивоваров К. В. Державне регулювання й стимулювання в сфері житлового будівництва. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2009. № 4. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=250

33. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI (зі змінами і доповненнями). URL: http://zakon.rada.gov.ua.

34. Подмешальська Ю.В., Мельник С.В. Аналіз сутності категорії «капітальні інвестиції» з метою організації обліку на підприємстві, 2015. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_14/124.pdf.

35. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національного стандарту № 3 «Оцінка цілісних майнових комплексів»: Постанова від 29 листопада 2006 р. № 1655 (зі змінами). URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1655-2006-п.

36. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV : станом на 3 верес. 2024 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text.

37. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби" : Наказ М-ва фінансів України від 27.04.2000 № 92 : станом на 29 лип. 2022 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text.

38. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку «Витрати»: Наказ М-ва фінансів України від 31.12.1999 № 318 : станом на 3 листоп. 2020 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text.

39. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку «Дебіторська заборгованість»: Наказ М-ва фінансів

України від 08.10.1999 № 237 : станом на 3 листоп. 2020 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99#Text.

40. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18 верес. 1991 р. № 1560-XII URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text

41. Сальникова Т. В. Розвиток іпотечного кредитування в контексті державної політики забезпечення населення житлом в Україні. Молодий вчений. 2018. № 6. С. 426–430.

42. Самбурська Н.І. Обліково-аналітичне забезпечення управління основними засобами: теорія і практика (на прикладі підприємств водопровідно-каналізаційного господарства): монографія / Н.І. Самбурська; Полтавський ун-т економіки та торгівлі. Полтава : ПУЕТ, 2015. 289 с.

43. Світлична Ю.О. Правова сутність поняття інвестицій та інвестиційної діяльності. Форум права. 2017. №2. С. 112-116. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2017_2_19.pdf.

44. Ситник Н. С., Смолінська С.Д., Ясіновська І.Ф. Фінанси підприємств: навч. посіб. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 402 с.

45. Таталі З.С. Основні напрями удосконалення обліку капітальних інвестицій. URL: http://www.economy-confer.com.ua/full-article/1407/

46. Тренди, які вплинуть на будівельну галузь у 2024 році: кадровий голод, зовнішнє будівництво, ланцюги постачання та новітні технології. propertytimes.com.ua. URL: https://propertytimes.com.ua/technologies/4_trendi_yaki_vplinut_na_budivelnu_galuz_u_2024_rotsi.

47. Фаріон Д. О. Фінансове забезпечення житлового будівництва в україні. Ефективна економіка. 2010. № 11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=396

48. Шевченко С.Ю. Економічна сутність інвестицій та інвестиційної діяльності. Інвестиції: практика та досвід. 2010. №1. С. 7-10.

49. Шевченко С.Ю. Економічна сутність інвестицій та інвестиційної діяльності. Інвестиції: практика та досвід. 2010. №1. С. 7-10.

50. Яремко І.Й. Теорія бухгалтерського обліку: Навчальний посібник. Львів: «Новий Світ-2000», 2004. – 240 с.

51. Ярмолюк О. Ф., Дмитренко О. М. Особливості ідентифікації капітальних інвестицій в бухгалтерському обліку. 2020. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/9_2020/60.pdf.

52. Congressional Budget Office. URL: https://www.cbo.gov/sites/default/files/cbofiles/attachments/02-22-ARRA.pdf

53. Investment Management - GAAP Dynamics. GAAP Dynamics. URL: https://www.gaapdynamics.com/insights/accounting-topics/investment-management-accounting-resources-for-the-im-industry/.

54. KfW (Kreditanstalt für Wiederaufbau) Bank - Germany - Housing2030. Housing2030. URL: https://www.housing2030.org/project/kfw-kreditanstalt-fur-wiederaufbau-bank-germany/ № 4 (36). – С. 193-198.